

اصلاح و بهینه کردن بریکرهای

۴۰۰ ولت روسی تیپ ABM

فهرست مطالب

چکیده

مقدمه

آشنایی با نیروگاه حرارتی رامین و تجهیزات الکتریکی آن

فصل اول

تئوری کلیدهای فشار ضعیف

۱-۱- بررسی وضعیت کلیدهای KV ۰/۴ در حالت وصل

۱-۱-۱- سطح تماس کنتاکتها

۱-۱-۲- مقاومت سطح تماس کنتاکتها و افزایش درجه حرارت آن

۱-۱-۳- پرش کنتاکتها در اثر برخورد

۱-۱-۴- ظرفیت اتصال کوتاه

۱-۱-۵- مشخصات عواملی که استقامت کلید را در برابر اثرات اتصال کوتاه تعیین می‌کند

۱-۲- قطع کلید KV ۰/۴ حامل جریان و مطالعه پدیده الکتریکی آن

۱-۲-۱- منشأ تشکیل قوس

۱-۲-۲- مشخصه قوس

فصل دوم - تئوری بریکرهای روسی مورد آزمایش

۱-۲-۱- شرح مختصر و جداول تنظیم

۱-۲-۲- نوع بریکر و محل استفاده آن در واحدها

۱-۲-۳- ساختمان و اصول کار قطع‌کننده بریکرهای اتومات

۱-۲-۴- قسمت‌های اساسی بریکر

۱-۲-۴-۱- محفظه خاموش‌کننده

۲-۴-۲- سیستم کنتاكت

۲-۴-۲-۱- مشخصات تنظيمی سیستم کنتاكتها

۲-۴-۳- مکانیزم جداکننده آزاد

۲-۴-۴- محرکهای الکتروموتوری

۲-۴-۴-۱- الکتروموتور گیربکس

۲-۴-۴-۲- قطع کننده انتهایی یا لمیت سویچ

۲-۴-۵- جداکننده اضافه جریان

۲-۴-۶- هدایت الکتریکی و فرمان

۲-۴-۷- بلوک کنتاكتهای BK

۲-۵- مدار تغذیه و مدارات اولیه جهت آماده شدن بریکر

۲-۵-۱- مدار وصل بریکر از طریق رله مربوطه

فصل سوم

۳-۱- رفع اشکالات بریکرهای جدید ABM

۳-۱-۱- شرح تغییرات مدار تغذیه موتور بریکر

۳-۱-۲- سوختن بوبین مدار وصل مجدد (RESET)

۳-۲- اقدامات اصلاحی بر روی بریکرهای قدیمی ABM

۳-۲-۱- اصلاح سیمپیچ مقاومت R1

۳-۲-۲- علت سوختن مقاومت R1

۳-۳- اصلاح مسیر سیمهای مدار داخل بریکر و نوع عایق سیمها

بخشی از آمار حوادث

منابع و مأخذها و استاندارد

بسمه تعالی

مقدمه

آنچه ما را بر آن داشت تا جهت حل مشکلات فنی بریکرهای ۰/۴KV روسی نصب شده در واحدهای ۱ تا ۴ و تجهیزات جنبی نیروگاه رامین که بیش از هزار بریکر می‌باشند، اقدام نماییم، مسئولیتی بوده است که در قبال این سرمایه ملی احساس نموده و خود را ملزم دانسته‌ایم تا در رفع این مهم و نگهداری و بهره‌برداری صحیح و اصولی از تجهیزات نیروگاه اقدام نمائیم، که در نتیجه کمکی به استقلال کشور و عدم وابستگی به کشورهای بیگانه در خصوص فوق کرده باشیم، از طرفی تعویض کلیه کلیدها و جایگزین نمودن نوع جدیدتر، مستلزم هزینه‌ای بالغ بر میلیونها دلار می‌باشد که مسلماً بر چه منافع ملی نخواهد بود.

به هر حال بعلت مشکلاتی که شرح آنها خواهد آمد مصمم شدیم تا این نقایص را شناسایی کرده و در رفع آنها تلاش نماییم، از این رو پروژه حاضر تعریف و با مساعدت و تصویب کمیته محترم تحقیقات نیروگاه رامین به کمیته محترم مرکزی، تحقیقات برق سازمان آب و برق خوزستان ارسال و مورد تصویب نهایی قرار گرفت.

آشنایی با نیروگاه حرارتی رامین و تجهیزات الکتریکی آن

۱- موقعیت نیروگاه

نیروگاه حرارتی رامین شامل ۶ واحد بخاری با ظرفیت نامی هر واحد ۳۱۵ مگاوات در زمینی به وسعت ۲/۵ میلیون مترمربع در ۲۵ کیلومتری شمال شرق اهواز واقع شده است. این نیروگاه به لحاظ تقسیمات شبکه سراسری برق ایران، در منطقه جنوب غرب بوده و انرژی تولیدی واحدهای ۱، ۲، ۳، ۴ به ظرفیت ۱۲۶۰ مگاوات از طریق یک پست و سه خط ۲۳۰ کیلوولت به پست اهواز ۲ و دو خط ۲۳۰ کیلوولت به پست شمال غرب منتقل می‌گردد. ضمناً انرژی تولیدی واحدهای ۵ و ۶ جمعاً به ظرفیت ۶۳۰ مگاوات براساس طرح قرار است از طریق یک پست ۲۳۰ کیلوولت و یک خط دودمداره به صنایع فولاد اهواز (از طریق خط کناری با پشت اهواز ۲) و یک خط دودمداره به پست شمال غرب جمعاً به طول ۴۴ کیلومتر منتقل گردد. نیروگاه کنار جاده اهواز به مسجدسلیمان قرار دارد و از رود کارون جهت تأمین آب مورد نیاز استفاده می‌کند. سوخت اصلی واحدها گاز طبیعی می‌باشد که از تلمبه‌خانه شماره ۵ اهواز توسط خط لوله‌ای مستقل به نیروگاه ارسال می‌شود. ولی ۱۸ مخزن ۲۰ هزار مترمکعبی نیز برای مازوت پیش‌بینی شده که در مواقع اضطراری می‌توان از آنها استفاده نمود. ساختمان اصلی واحدهای ۵ و ۶ به فاصله ۵۶ متری از توربین هال واحد ۴ در امتداد آن به سمت شرق در حال ساخت می‌باشند.

۲- آب و هوا و شرایط محلی

ناحیه اهواز جزو مناطق محلی گرمسیر کشور می‌باشد. شرایط محلی که در طرح منظور گردیده به شرح زیر است:

+۵۴ درجه سانتیگراد

ماکزیمم درجه حرارت

-۷ درجه سانتیگراد

مینیمم درجه حرارت

درجه حرارت متوسط هوا	+۲۴/۸ درجه سانتیگراد
رطوبت نسبی هوا	%۴۶
درجه حرارت ماکزیمم هوا در طرح	+۴۷ درجه سانتیگراد
درجه حرارت متوسط آب کارون	+۲۱ درجه سانتیگراد
حداکثر سرعت باد	۱۸ متر در ثانیه
حداکثر ارتفاع آب کارون نسبت به سطح دریا	۲۲/۶ متر
ارتفاع زمین نیروگاه از سطح دریا	۲۳/۵ متر
حداقل ارتفاع آب کارون نسبت به سطح دریا	۱۴ متر

۳- تأسیسات برقی نیروگاه

قدرت تولید شده در واحدهای ۱ الی ۴ توسط دو خط انتقال نیروی تک مداره و دومداره به پست اهواز ۲ و یک خط دومداره به پست شمال غرب، همچنین قدرت تولید شده در واحدهای ۵ و ۶ (طرح توسعه) توسط یک خط دومداره به صنایع فولاد اهواز (از طریق خط کناری با پست اهواز ۲) و یک خط دومداره به پست شمال غرب انتقال می‌یابد.

تأسیسات برقی نیروگاه بطور کلی مشتمل بر دو قسمت است، یکی تأسیساتی که جهت تأمین برق مصرف داخلی نیروگاه در نظر گرفته شده است و دیگر آنهایی که جهت انتقال و اتصال نیروی تولید شده به شبکه سراسری مورد استفاده قرار می‌گیرد.

عمده‌ترین تأسیسات برقی نیروگاه به شرح ذیل می‌باشد:

۳-۱- ژنراتور

ژنراتور از نوع سه فاز سنکرون با قدرت نامی ۳۷۱ مگاوات آمپر (توان کل) می‌باشد و استاتور آن با آب مقطر و روتور آن با هیدروژن خنک می‌شود.

یک سیستم تحریک مستقل جهت ژنراتور در نظر گرفته شده است.

۳-۲- ترانسفورماتور اصلی

هر واحد دارای یک ترانسفورماتور سه فاز ۴۰۰ مگاوات آمپر با سیستم خنک‌کنندگی OFAF برای تبدیل ولتاژ ۲۰ کیلوولت به ۲۳۰ کیلوولت می‌باشد.

۳-۳- پست ۲۳۰ کیلوولت

جهت اتصال نیروی برق تولید شده به شبکه سراسری یک پست ۲۳۰ کیلوولت در جنوب محوطه نیروگاه ایجاد گردیده است. طرح این پست براساس سیستم ۱/۵ کلیدی بوده و در حال حاضر دارای ۷ بی کامل و علاوه بر آن برای واحدهای ۵-۶ نیز سه بی ۱/۵ کلیدی پیش‌بینی شده است.

۳-۴- تأمین برق مصرف داخلی نیروگاه

به منظور تأمین برق مصرفی داخل نیروگاه برای هر واحد یک ترانسفورماتور ۴۰ مگاوات آمپر با سیستم خنک‌کنندگی ONAF و گروه اتصال Dd.d.OO در نظر گرفته شده است. طرف اولیه این ترانسفورماتور به ترمینالهای خروجی ژنراتور بعد از کلید ۲۰ کیلوولت و قبل از ترانسفورماتور اصلی و طرف‌های ثانویه آن به شینه‌های ۶/۳ کیلوولت واحد اتصال دارند. علاوه بر ترانسفورماتورهای فوق به ازای هر دو واحد یک ترانسفورماتور ۴۰ مگاوات آمپر بعنوان ترانس راه‌انداز در نظر گرفته شده است.

۳-۵- پست ۳۳ کیلوولت

برق مورد نیاز شبکه مونتاز و شهرک مسکونی از طریق دو خط ۳۳ کیلوولتی تأمین می‌گردد این خط از طریق یک پست ۳، ۳۳/۶ کیلوولتی و ۲ ایستگاه ترانسفورماتور ۴، ۳۳/۰ کیلوولت تغذیه می‌گردند.

۶-۳- سیستم برق‌رسانی داخل نیروگاه

بطور کلی تغذیه مورد نیاز تجهیزات برقی داخل نیروگاه بشرح زیر می‌باشند:

- مصرف‌کننده‌های با قدرت بیش از ۲۰۰ کیلوولت که عمدتاً ۶ کیلوولت بوده و از طریق دو شین ۶ کیلوولتی کلید خانه اصلی تغذیه می‌شوند.

این دو بخش نیز از طریق دو ترانس ۴۰ مگاواولت آمپری تغذیه می‌گردند. یکی از این ترانسها (ترانس اصلی) با نسبت تبدیل ۳-۶، ۲۰/۶ و دیگری (ترانس رزرو) با نسبت تبدیل ۳-۶، ۳-۶، ۲۳۰/۶ می‌باشد.

- مصرف‌کننده‌های ۲۰۰ کیلووات به پایین که عمدتاً ۳۸۰ ولت بوده و از سکشنهای ۰/۴ کیلووات تغذیه می‌شوند. این سکشنها نیز از طریق ترانسهای خشک ۴، ۶/۰ کیلوولت تغذیه می‌گردند.

- به منظور بالا بردن ضریب اطمینان و جلوگیری از بی‌برقی سکشنها ترتیبی اتخاذ گردیده که تغذیه هر یک از شینهای ۰/۴ کیلووات (به جز تغذیه اصلی) از طریق تغذیه رزرو (ARC) نیز تأمین می‌گردد.

- جهت مصرف‌کننده‌های بسیار مهم (MOST IMPORTANT LOAD) از قبیل سیستم روغنکاری و همچنین سیستم آب‌بندی توربین ژنراتور، به جز تغذیه اصلی ۰/۴ کیلووات تغذیه رزروی نیز از طریق دو دستگاه دیزل ژنراتور ۵۰۰ کیلووات آمپر برای هر واحد در نظر گرفته شده است. مواردی که دیزل ژنراتورها این تغذیه را تأمین نکنند، برخی از این مصرف‌کننده‌ها (بشرح ذیل توسط تعدادی موتور پمپ DC تغذیه می‌گردند).

- سیستم روغنکاری توربین توسط دو دستگاه موتور پمپ DC و سیستم آب‌بندی هر واحد توسط یک دستگاه موتور پمپ DC تغذیه می‌گردند.

فصل اول - تئوری کلیدهای فشار ضعیف

مقدمه: ساختمان کلیدهای فشار ضعیف

اگرچه در ساختمان کلیدهای فشار ضعیف امروزی که در تأسیسات مورد استفاده قرار می‌گیرند، تجهیزات زیادی به منظور هماهنگی و تطبیق شرایط از آنها با کاربردهای مختلف صورت گرفته است مع الوصف کلیدهای فشار ضعیف هنوز ساختمان خود را از نظر بنیادی مطابق طرح اولیه همچنان حفظ کرده‌اند.

قسمت‌های عمده و اساسی در کلیدهای فشار ضعیف مطابق شکل (۱) به شرح زیر است:

الف- کنتاکتها

ب- وسیله خاموش‌کننده قوس

ج- اتصالات مکانیکی رابط بین قسمت تحریک‌کننده و مکانیزم کنتاکتها

د- دسته یا مکانیزم فرمان

ه- وسیله قطع‌کننده

و- ترمینالهای اتصال

ز- شاسی زیر کلید

ح- محفظه

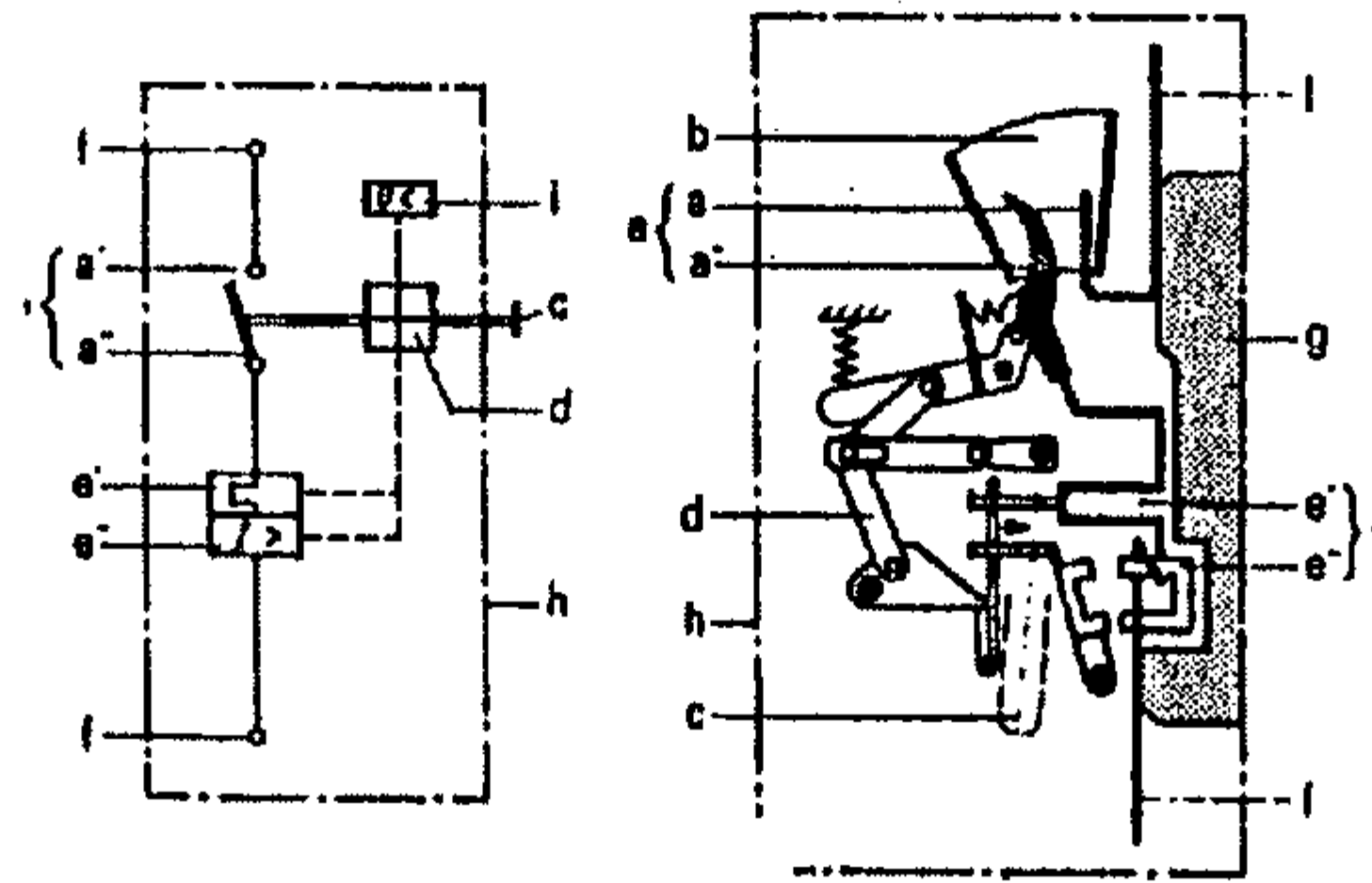
کلیدهای فشار ضعیف معمولاً برحسب فرم ساختمان و نوع کاربردهایشان شامل تعدادی از قسمت‌های فوق‌الذکر می‌باشد.

مهمترین رفتار بریکر، زمان وصل شدن و قطع بریکر می‌باشد که به شرح آن پرداخته می‌شود.

بررسی و وضعیت کلیدهای KV ۰/۴ در حالت وصل

وقتی عمل وصل کلید کامل گردید و کنتاکتها کاملاً بسته شدند، باید به مقاومت سطح تماس

CONTACT RESISTANCE دو کنتاکت که می‌بایست حتی پس از بارها قطع و وصل هنوز

- a کنتاکت‌ها
- a' کنتاکت ثابت
- a'' کنتاکت متحرک
- b وسیله خاموش‌کننده جرقه
- c دسته فرمان
- d سیستم ضامن‌کننده کلید
- e واحدهای قطع‌کننده کلید
- e' قطع‌کننده کلید در اثر جریان اضافی
- e'' قطع‌کننده مغناطیسی در اثر جریان اضافی
- f ترمینال‌های اتصال
- g قاب یا صفحه زیر کلید
- h محفظه
- i قطع‌کننده کلید در اثر کاهش ولتاژ

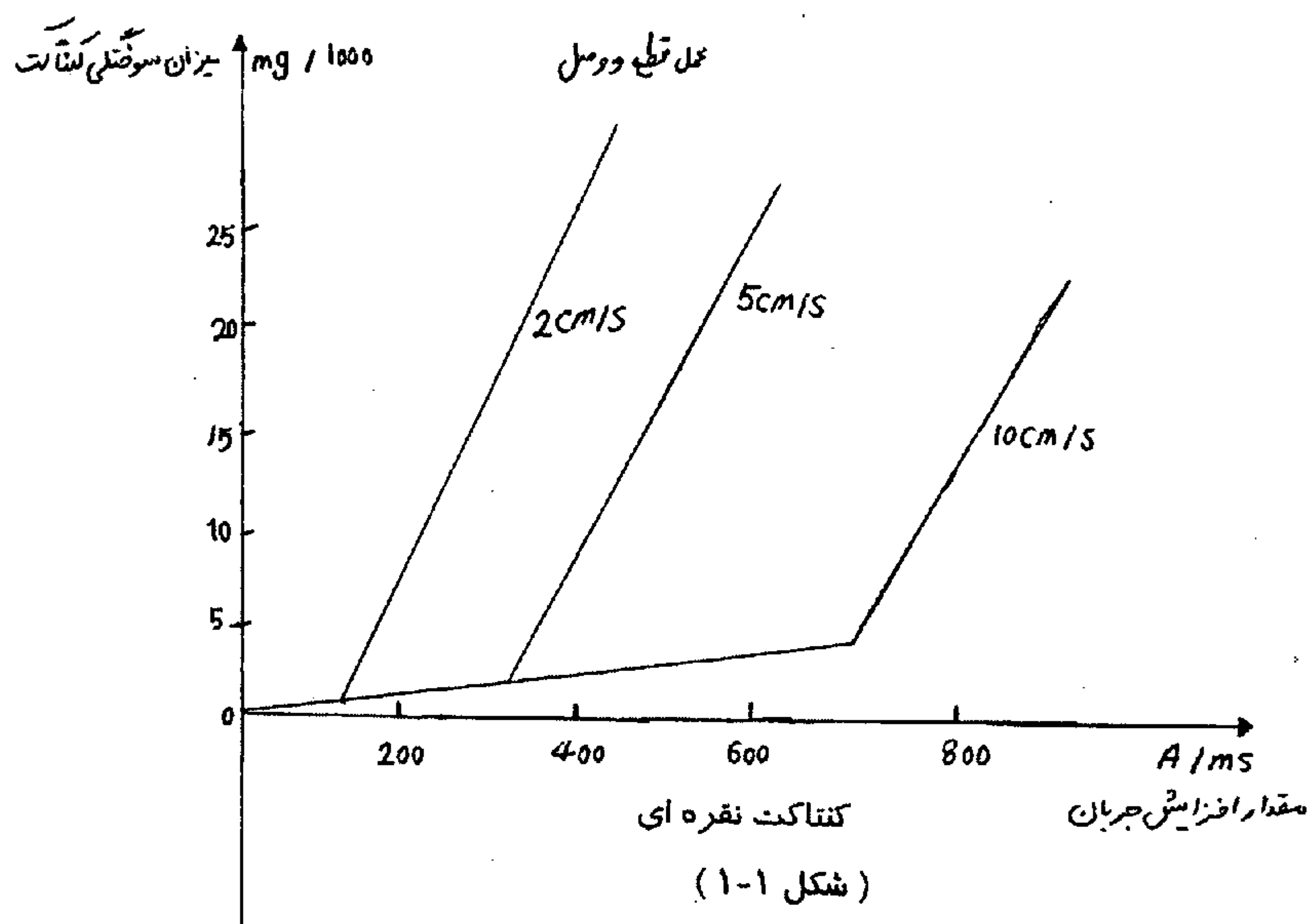
شکل ۱- قسمت‌های کلی در یک کلید فشار ضعیف

6-a

مقاومت کمی داشته باشند، توجه نمود. با عبور هر مقدار جریان، سطح تماس دو کنتاکت گرم شده و به این طریق ظرفیت آن محدود می‌گردد. حرارتی که تحت تأثیر قدرت P ایجاد می‌شود با جریان عبوری از مقاومت محل تماس دو کنتاکت RC و در نتیجه افت ولتاژ نقطه تماس بستگی دارد.

$$P = \Delta U \cdot I = I^2 \cdot RC \quad (1-1)$$

در ابتدا ممکن است اینطور تصور شود که اندازه سطح کنتاکت می‌تواند عامل مهمی در تعیین ظرفیت کنتاکت بشمار آید. در حالی که تحقیقات دقیق در این مورد ثابت نموده است، ظرفیت کنتاکت به هیچ وجه با مقدار سطح تماس بستگی نداشته بلکه عمدتاً با مقدار بار (نیروی وارده از طرف فنر فشاردهنده) و مشخصات مواد و مصالح بکار رفته در کنتاکت رابطه مستقیم دارد. شکل زیر میزان سوختگی کنتاکت را برحسب عمل قطع و وصل و میزان جریان نشان می‌دهد.

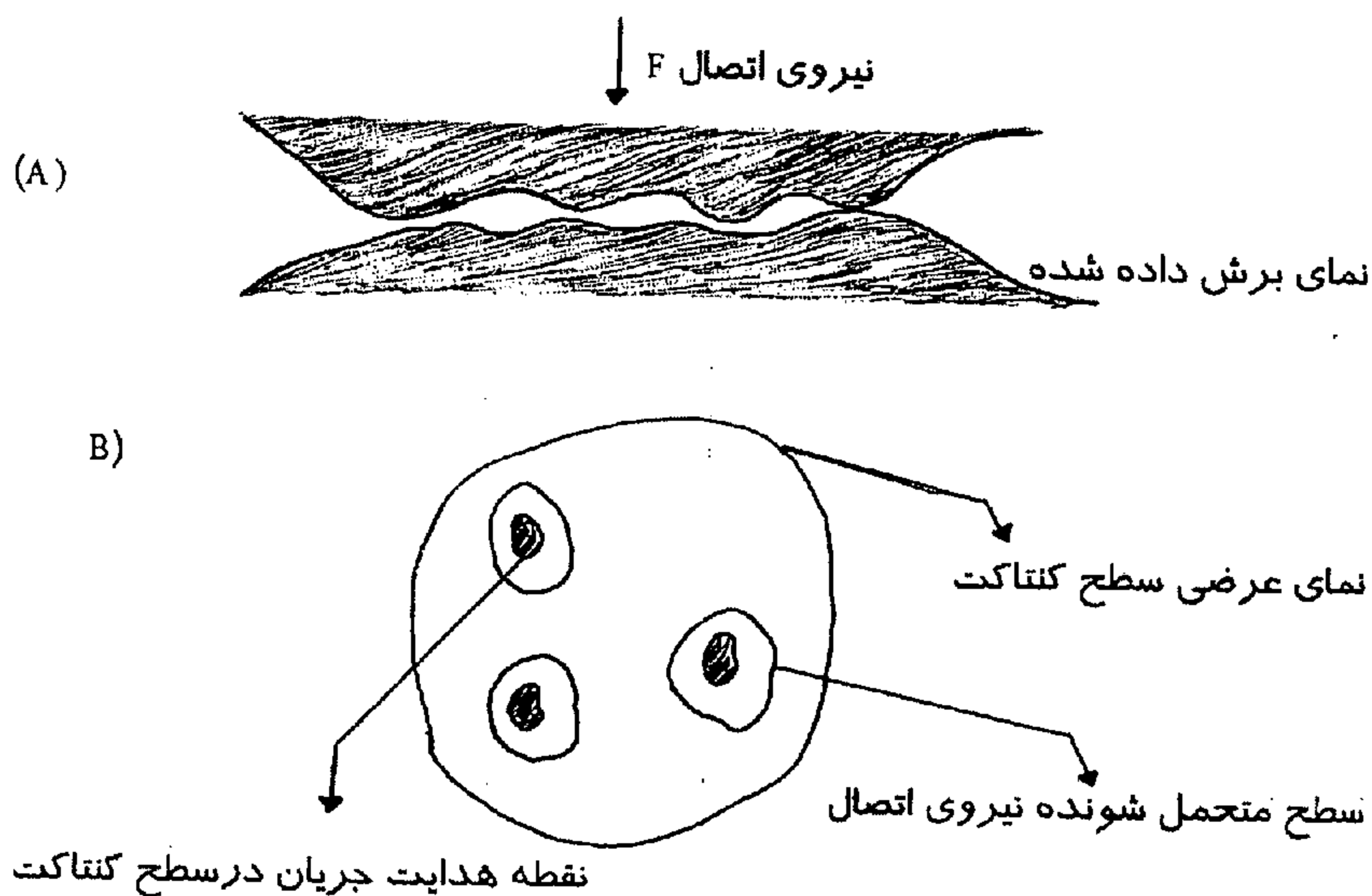

۱-۱-۱- سطح تماس کنتاکتها

اگر کنتاکتی توسط ذره بین مورد ملاحظه قرار گیرد. سطح آن حتی اگر کار نکرده باشد بسیار ناصاف است، به همین جهت زمانی که دو کنتاکت به یکدیگر وصل می‌شوند، در ابتدا نقاطی از سطح دو کنتاکت که در فاصله نزدیکتری نسبت به یکدیگر واقع شده‌اند اتصال می‌یابند.

این نقاط حتی تحت تأثیر فشار جزیی بعلت وجود خاصیت الاستیک مواد بکار رفته، کنتاکت به سطوح کوچکی تبدیل می‌شوند. به مرور که نیروی وارده به کنتاکت افزایش می‌یابد، نقاط بیشتری در سطح آن دو به یکدیگر متصل می‌گردند به نحوی که رفته رفته سطح کلی تماس بزرگتر می‌شود. ضمن اینکه اغلب آلودگیهای سطح کنتاکت نظیر گرد و غبار، چربی، روغنی و اکسیدهای فلزی، باعث کاهش هدایت الکتریکی آن می‌گردد، و یا در برخی مواقع اصلاً مانع عبور جریان می‌شوند. با افزایش تدریجی فشار وارده از طرف کنتاکت از بین می‌روند و اگر چنانچه دو کنتاکت در جریان عمل اتصال حرکت کشویی نیز نسبت به یکدیگر داشته باشند بطور مؤثری در از بین بردن آلودگیهای سطحی آن کمک می‌کند.

با ادامه عمل سایش بتدریج نقاط فلزی (بدون آلودگی) در سطح کنتاکت گسترش یافته و مقدار بیشتری از سطح کنتاکت هدایت جریان را بعهده می‌گیرد.

(شکل ۱-۲)

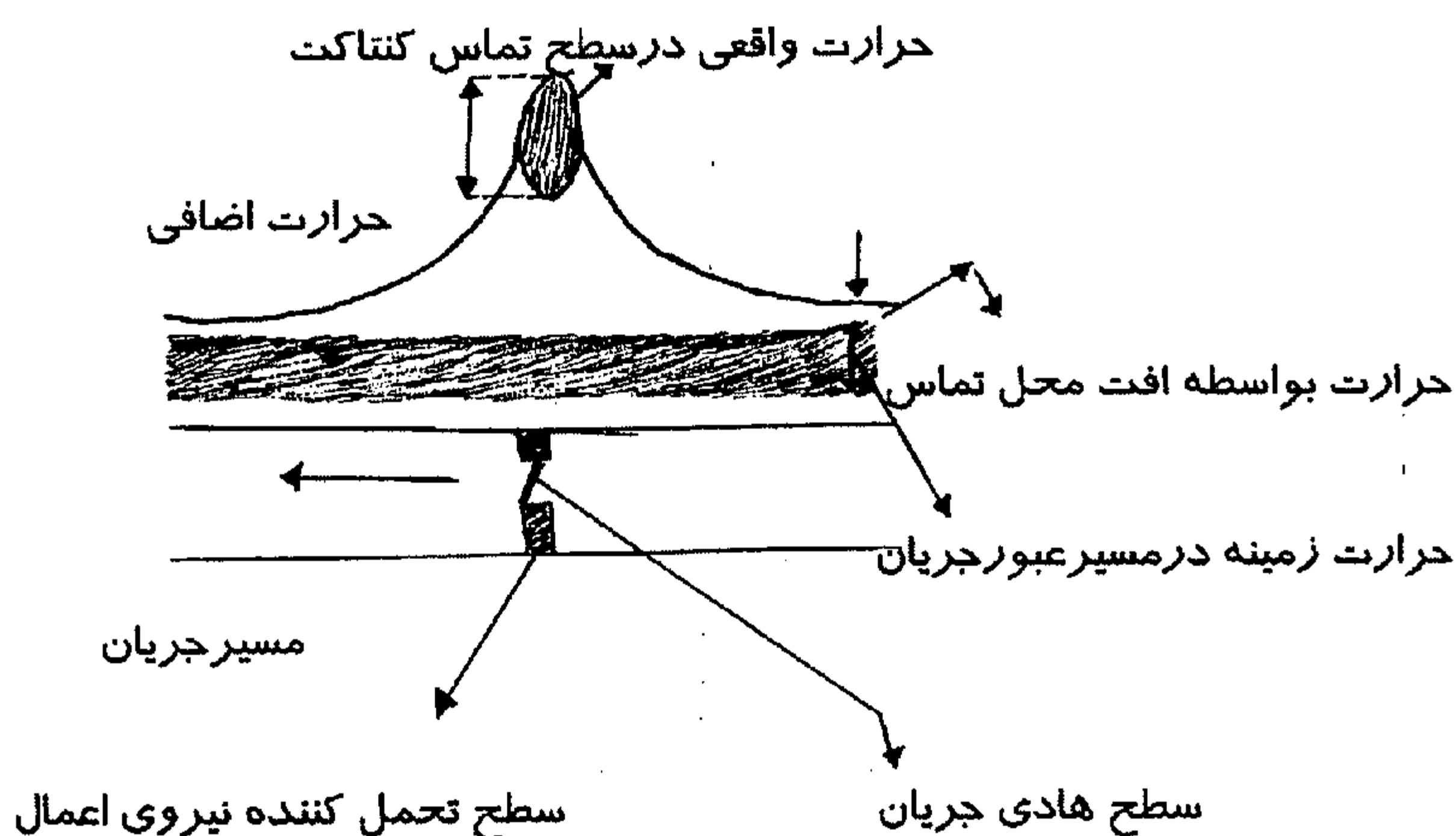
۱-۱-۲- مقاومت سطح تماس کنتاكت و افزایش درجه حرارت آن

سطوح نقاط تماس دو کنتاكت که هدایت واقعی جریان مدار را برعهده دارند در مقایسه با سطح کلی کنتاكت بسیار کوچک است. بدین لحاظ در ابتدای مرحله وصل دو کنتاكت، جریان با چگالی زیاد اجباراً از مسیر باریکی عبور می‌نماید. که این خود باعث بوجود آمدن افت ولتاژ زیادی نسبت به مقدار لازم در محل تماس دو کنتاكت می‌گردد. به همین دلیل نقاطی که انتقال جریان را برعهده دارند بیش از سایر نقاط کنتاكت گرم می‌شوند.

مقاومت سطح تماس R که شامل مجموعه مقاومتهای نقاط تماس و مقاومت لایه‌های مواد آلوده و ناخالص در سطح کنتاكت می‌باشد به طور تقریبی از رابطه زیر معین می‌شود.

$$R = K/F^n \quad (۲-۱)$$

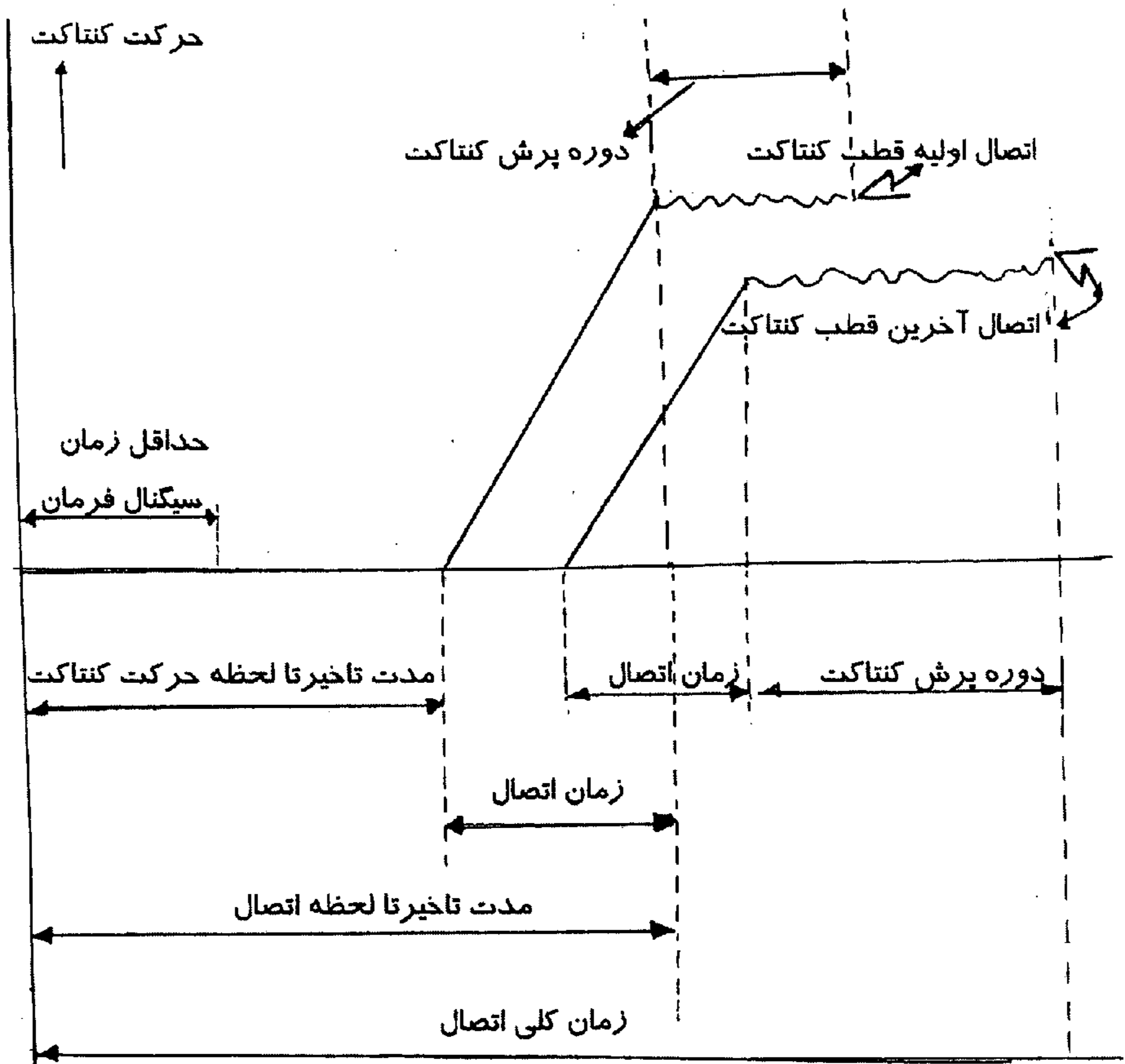
که در این رابطه K ضریب ثابت و تابع خصوصیات و ویژگیهای مواد بکار رفته در کنتاكت (نظیر سختی و مقاومت ویژه) می‌باشد. و F نیروی اعمال شده به سطح کنتاكت و N ضریب ثابت و تابع شکل کنتاكت و طرح مکانیزم از بین برنده آلودگیهای سطحی آن می‌باشد. که مقدارش بین ۱ تا ۰/۵ است با توجه به رابطه فوق در صورت ثابت بودن ضرایب N , K تنها مقدار نیروی وارده به کنتاكت می‌تواند عامل مقاومت سطح تماس کنتاكت باشد.

شکل (۱-۳)

۱-۱-۳- پرش کنتاکت در اثر برخورد

مراحل مختلف زمانی کلید در جریان وصل مدار

شکل (۱-۴)

پدیده پرش ناشی از عمل برخورد در کنتاکت‌ها نقش عمده‌ای را در وصل کلید ایفا می‌نماید. این پدیده در اثر خاصیت الاستیک مصالح و نوع مکانیزم کنتاکت‌ها بصورت اتصال، جدا شدن و برخورد مجدد کنتاکت‌ها با یکدیگر بوجود می‌آید.

۱-۱-۴- ظرفیت اتصال کوتاه

در طراحی کلیدها علاوه بر جریانهای کار دائمی و جریانهای اضافی عملیات راه‌اندازی بار حاصله از جریانهای اتصال کوتاه و جریانهای خطای مدار نیز در نظر گرفته می‌شود.

اگر چنانچه جریانهای اضافی کوتاه مدتی که در مراحل بهره‌برداری و کار عادی کلید بوجود می‌آیند. بصورت مستمر و پی در پی ایجاد نشوند باعث تولید حرارت‌های شدید و ناگهانی در محل کنتاکت نخواهند گردید. در حالی که جریانهای اضافی طولانی مدت که احتمالاً در اثر نقص مواد عایقی و یا عدم بهره‌برداری صحیح از کلید ایجاد می‌شوند بسیار خطرناک می‌باشند. بنابراین باید مراقبت لازم بعمل آید تا قبل از اینکه جریانهای اضافی، حرارت زیادی در محل تماس کنتاکتها ایجاد نمایند و یا مواد متشکله کنتاکتها را به نقطه نوب رسانده و آنها را به یکدیگر جوش دهند کلیه عوامل بوجود آورنده جریانهای اضافی از میان برداشته شود.

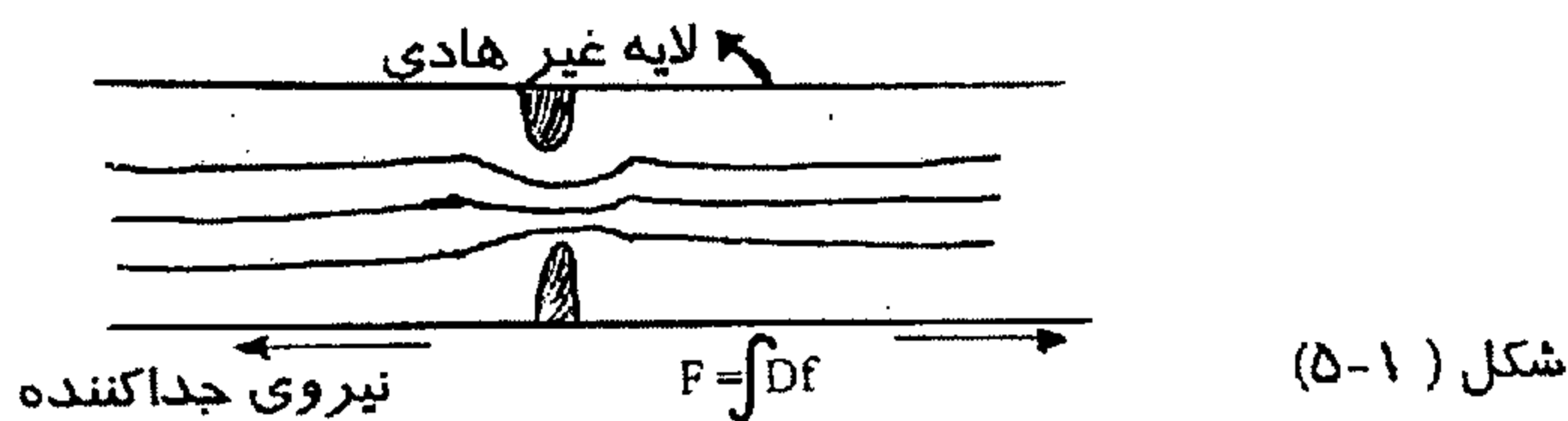
جریانهای اتصال کوتاه علاوه بر افزایش شدید جریان در مدار، نیروی اضافی قابل ملاحظه‌ای نیز در محل تماس کنتاکتها بوجود می‌آورد. تنش‌های بوجود آمده در اثر جریانهای اتصال کوتاه باعث جدا شدن کنتاکتها و در نتیجه جرقه می‌گردند. که در این حالت چنانچه عامل بوجود آورنده جریانهای اضافی از بین نرود. جوش خوردن کنتاکتها اجتناب‌ناپذیر است.

نیرویی که باعث جدا شدن کنتاکتها می‌شود ناشی از تأثیر متقابل خطوط یا فلوی جریان الکتریکی محل تماس کنتاکتها می‌باشد. در این مورد فلوی جریان همانند خطوط جریان در شینه‌های موازی با جریانهای مختلف آن جهت عمل می‌نماید. نیروی F که حاصل جمع یا انتگرال نیروهای DF ایجاد شده بوسیله فلوی جریان می‌باشد از رابطه تجربی زیر تعیین می‌گردد.

$$F = 0.5 I \text{ (NEWTON)} \quad (3-1) \quad \text{(کلیدهای فشار ضعیف - ک ص ۳۳)}$$

که در اینجا I مقدار پیک جریان برحسب کیلوآمپر است.

همانطور که این رابطه را ملاحظه می‌کنید. در می‌یابید که نیروی جداکننده با مجذور جریان افزایش یافته و در نقطه پیک جریان به حداکثر مقدار خود می‌رسد.

کلیدهایی که برای بسته نگهداشتن مدار در شرایط اتصال کوتاه و یا باز کردن مدار بعد از مدتی تأخیر در نظر گرفته می‌شوند باید توانایی و استقامت کافی در برابر اثرات ناشی از اتصال کوتاه و تأثیر نیروی الکتروود دینامیکی و حرارت متأثر از جریان شدید اتصال کوتاه را داشته باشند.

۱-۱-۵- مشخصات عواملی که استقامت کلید را در برابر اثرات اتصال کوتاه تعیین می‌کنند به شرح زیر است:

- ۱- در مورد نیروهای دینامیکی، جریان ضربه‌ای IS (مقدار ماکزیمم جریان لحظه‌ای اتصال کوتاه)
  - ۲- در مورد بارهای حرارتی، مقدار R.M.S جریان در طول مدت اتصال کوتاه برای خنثی کردن این نیروها باید نیروی بیشتری از طرف فنر بر کنتاکتها وارد شود.
- یعنی کلید با قدرت بیشتری انتخاب گردد. بالا رفتن قدرت کلید مستلزم گشتاور بیشتر و نیروی محرکه بزرگتر برای بستن کلید را بدنبال دارد و چنانچه دوام مکانیکی و عمر کلید نیز مورد توجه باشد هزینه کلید بالا خواهد رفت.

برای حل مشکل در کلیدهای با ظرفیت قطع زیاد بهتر است که مقدار پیک جریان اتصال کوتاه بین چند کنتاکت موازی تقسیم گردد تا در نتیجه نیروی وارده بر هر کنتاکت به نسبت تعداد آنها کاهش یابد.

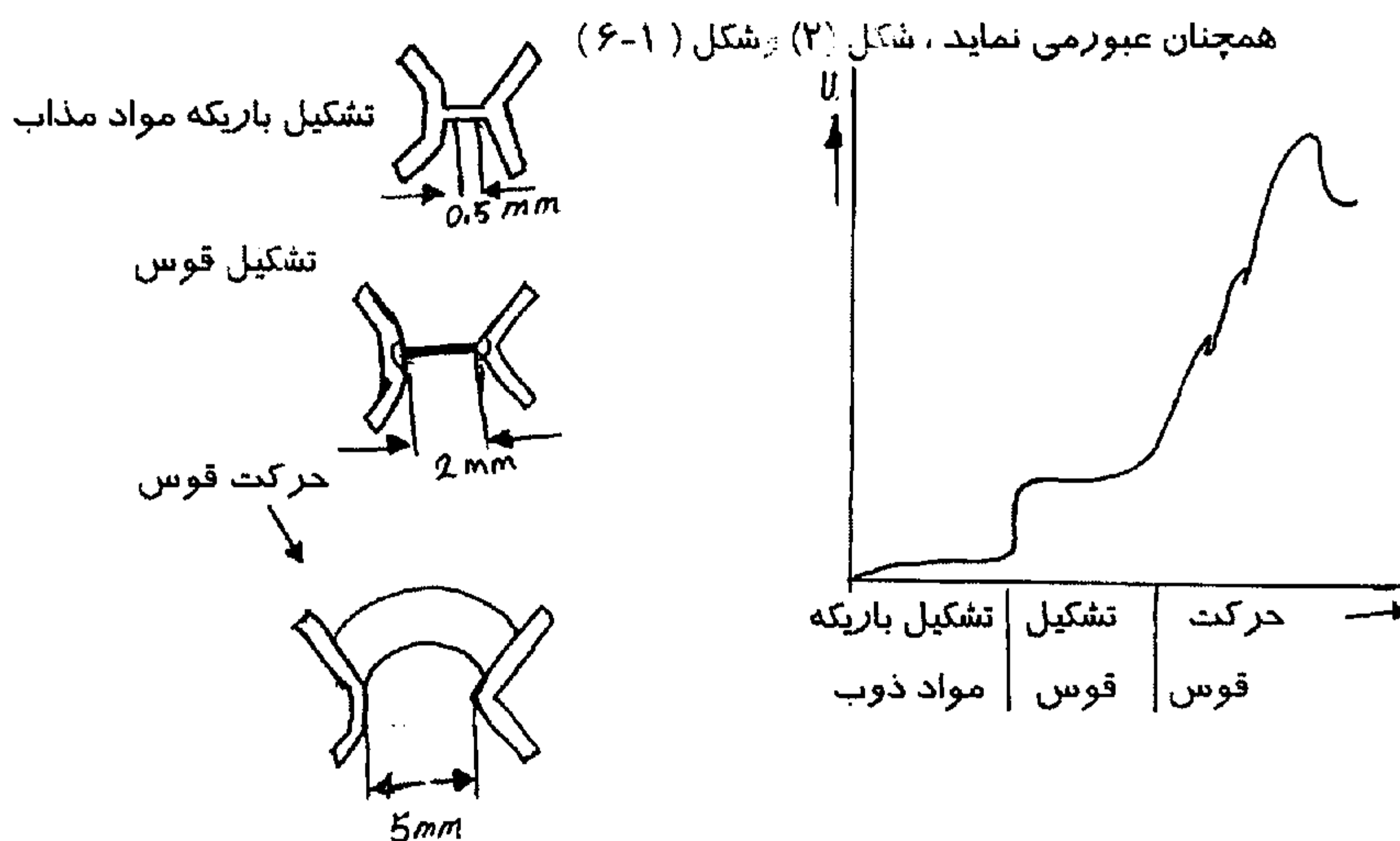
۲- قطع کلید KV ۴/۰ حامل جریان و مطالعه پدیده‌های الکتریکی آن

تا میزان اختلاف سطح معینی می‌توان هر جریانی را بدون آنکه در دو سر کنتاکت‌های کلید جرقه الکتریکی ایجاد شود، قطع نمود. مقدار این اختلاف سطح بنا به دلایل فیزیکی برای انواع کنتاکتها با مواد فلزی مختلف یکسان و در حدود ۱۲ تا ۱۵ ولت است. عواملی نظیر جنس و مواد متشکله کنتاکت، شکل و وضعیت سطح آن، درجه حرارت و رطوبت هوا نقش اساسی در تولید جرقه به هنگام قطع کلید دارند.

کلیدهای مورد استفاده در صنایع امروزی بناچار مقداری جرقه تولید می‌کنند. برای مصون نگهداشتن کنتاکتها از این آسیب باید یا طول جرقه را کوتاه کرد و یا آن را به طریقی از روی کنتاکت منحرف ساخت تا جرقه ایجاد شده به سرعت خاموش شود.

۱-۲-۱- منشأ تشکیل قوس

به هنگام باز شدن کنتاکتها جریان از طریق مسیر باریکی از کنتاکتی به کنتاکت دیگر همچنان عبور می‌نماید، شکل (۲) و شکل (۱-۶)

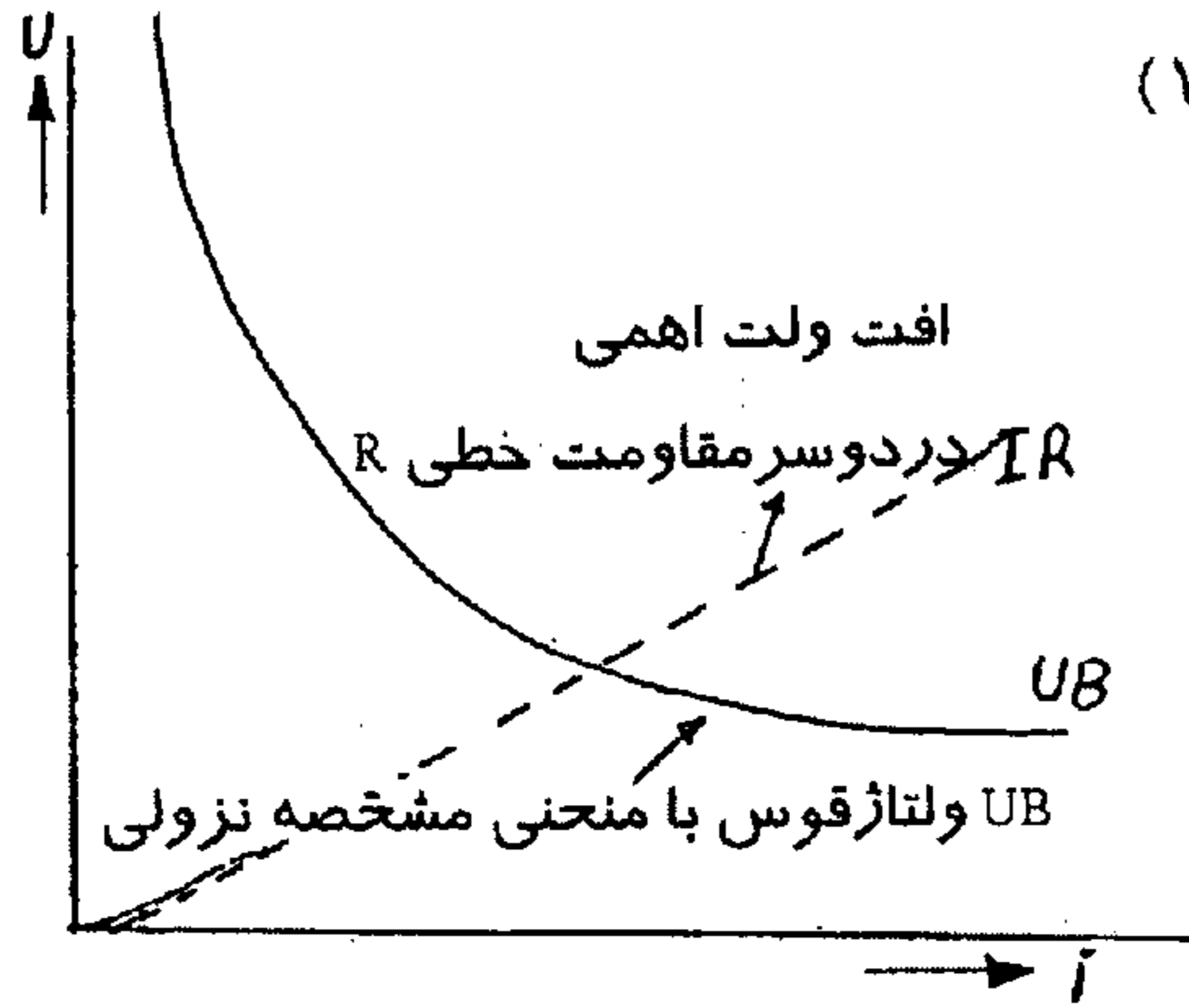

در این لحظه تراکم خطوط جریان نسبت به سطح باریکه افزایش یافته و مواد موجود در سطح باریکه را در مسیر خود بشدت گرم می‌نماید، که باعث ذوب و نهایتاً تبخیر آن می‌گردد. وقتی کنتاکتها به اندازه کافی از یکدیگر فاصله می‌گیرند، تماس فلز دو کنتاکت در آن نقطه از بین رفته و جریان از طریق قوس ایجاد شده و در فاصله دو کنتاکت انتقال می‌یابد. با باز شدن بیشتر کنتاکتها، طول قوس نیز به همان نسبت افزایش می‌یابد که در نتیجه باعث ایجاد سوختگی در محل و پایه تشکیل قوس در سطح کنتاکتها می‌گردد، در این موقع افت ولتاژ در دو سر کنتاکتها نسبت به لحظه جدا شدن آنها و تشکیل باریکه مواد مذاب بالا می‌رود. تنها زمانی که کنتاکتها بقدر کافی از یکدیگر فاصله گرفتند، می‌توان جرقه ایجاد شده را تحت تأثیر میدان مغناطیسی متأثر از فلوی جریان و با استفاده از سیم‌پیچ خاموش‌کننده از محل تماس دو کنتاکت منحرف ساخته و آنرا از بین برد، زیرا با افزایش طول جرقه، افت ولتاژ حاصله در محل و فاصله دو کنتاکت نیز افزایش می‌یابد.

۱-۲-۲- مشخصه قوس

قوس الکتریکی نیز همانند هادیهای جریان‌دار ویژگی و مشخصات خاصی دارد. برجسته‌ترین ویژگیهای آن این است که در قوس الکتریکی رابطه ولتاژ و جریان نسبت به ثابتهای مدار مثل، مقاومت، خازن و سلف، با قوانین اهم تفاوت دارد. در مدارات عمومی که دارای مقاومت اهمی می‌باشند جریان با بالا رفتن ولتاژ، افزایش و با پایین آمدن آن نیز کاهش می‌یابد. شکل (۱-۷) در حالیکه در قوس الکتریکی عکس این قضیه صادق است یعنی برای طول معینی از جرقه با بالا رفتن جریان، افت ولتاژ آن کاهش می‌یابد که به مشخصه افت جرقه موسوم است. این پدیده را اینطور می‌توان تفسیر کرد که مقدار هدایت ستون گاز یونیزه در قوس به درجه حرارت آن بستگی دارد. معه‌ذا هر چه شدت جریان در جرقه بیشتر شود، درجه حرارت ستون گاز یونیزه در قوس بالاتر خواهد رفت.

شکل (۷-۱)

بدلیل بالا بودن درجه حرارت در ستون گازی شکل جرقه (معمولاً در حدود ۱۵۱۰۰۰ تا ۲۰۰۰۰ درجه سانتیگراد در قسمت داخلی جرقه) مواد داخل آن یونیزه شده و حالتی از پلاسما بوجود می‌آید که هادی جریان می‌باشد. در اینجا جریان بوسیله یونهای مثبت و منفی داخل ستون گازی قوس انتقال می‌یابد. به همین دلیل برای از بین بردن قوس حاصل از قطع مدار باید عامل هدایت جریان بوسیله اشتقاق مولکولها انجام گیرد. این امر با خنک کردن شدید ستون گازی بصورت احاطه جرقه با هوای سرد و با روشهای دیگر تحقق می‌یابد.

عامل مهم دیگری که در خاموش کردن قوس مؤثر است کاهش ولتاژ قوس است، که در اینجا افت ولتاژ در محل اتصال کنتاکتها، صرف‌نظر از مقدار جریان و میزان خنک کردن، به طول قوس الکتریکی نیز بستگی دارد حتی در قوسهای کوتاه (از نظر طول) نیز حداقل افت ولتی که ایجاد می‌گردد، تقریباً برابر ۱۵ ولت می‌باشد که این مقدار برای تأمین شتاب لازم به الکترونها و در عین حال ایجاد درجه حرارت لازم در قوس کافی می‌باشد. همچنان که طول قوس با فاصله گرفتن الکترونها (کنتاکتها) زیاد می‌شود. افت ولتاژ حاصله نیز افزایش می‌یابد (به مقدار

۲۰ ولت در هر سانتی‌متر برای جریانهای بیشتر از ۱۰۰ آمپر)

فصل دوم - تئوری بریکرهای روسی مورد آزمایش

مقدمه

این بریکرها به صورت باز طراحی شده‌اند یعنی امکان نفوذ گرد و غبار، بخار آب، مه و مواد خورنده در آنها وجود دارد. بنابراین باید در محلی نصب شوند که کاملاً بسته باشد و نفوذ موارد ذکر شده به آنجا امکان‌پذیر نباشد. استفاده از این بریکرها در ارتفاع کمتر از هزار متر از سطح دریا مورد تأیید سازنده می‌باشد.

۱-۲- شرح مختصر و جداول تنظیم

دو نوع معروف این بریکرها بیشتر مورد استفاده قرار می‌گیرند.

۱- نوع ABM-4 که جریان نامی 400A را دارند.

۲- نوع ABM-10 که جریان نامی آنها 1000A می‌باشد.

این بریکرها تحمل ده هزار مرتبه قطع و وصل و به شش هزار فرمان موتوری را دارا می‌باشند.

بریکرهای مجهز به رله اضافه جریان با تأخیر زمان و همچنین رله قطع سریع در لحظه اتصال کوتاه می‌باشند. از اشکالات این بریکرها این است که رله‌هایش رله اولیه (Primary) است (یعنی CT ندارند) و برای آزمایش و تنظیم آنها نیاز به جریان زیاد هزار آمپر می‌باشد.

جدول ۱- این جدول تیپ بریکرها و جریان نامی آنها و همچنین جریان و زمان قطع کویل قطع‌کننده را مشخص می‌کند.

نوع بریکر	جریان نامی بریکرها	جریان کویل تریپ اضافه جریان	قطع کننده	جریان اضافی
ABM-4H-Y2 ABM-4H-M2	400	120-150 200-250	اضافه جریان	اتصال کوتاه
ABM-4H-T2 ABM-4HB-Y2 ABM-4BH-T2		300-400	قطع کننده لحظه ای برای زمان کمتر از ده ثانیه برای حداقل جریان اضافی تنظیم می شود	قطع بصورت آنی
ABM-4C-Y2 ABM-4C-M4 ABM-4CB-T4 ABM-4CB-Y2 ABM-4CB-T4	400	120-150 200-250 300-400	قطع کننده لحظه ای برای کمتر از ده ثانیه برای حداقل جریان اضافی تنظیم می شود	برای تأخیر 0/25 و 0/4 و 0/6 در حالت اتصال کوتاه تنظیم می شوند
ABM-10H-Y2	1000	500-600 800		
ABM-10H-M4 ABM-10H-T4	800	500-600- 800	بصورت لحظه ای یا با تأخیر، زمان حدود ده ثانیه برای کمترین مقدار جریان اضافی تنظیم می شود	آنی بدون تأثیر
ABM-10HB-Y2 ABM-10HB-T4	750	500-600- 750		
ABM-10C-Y2	1000	500-600- 800-1000	برای تأخیر زمان بیش از ده ثانیه برای حداقل جریان اضافی تنظیم می شوند	برای تأخیر زمان 0/25 و 0/4 و 0/6 در حالت اتصال کوتاه عمل می کند
ABM-10C-M4 ABM-10C-T4	800	500-600- 800		

جدول ۲- پایداری دینامیکی ماکزیمم و ظرفیت قطع و وصل بریکرها

نوع نصب	بریکر A.C				بریکر D.C		ثابت زمانی MS
	پایداری دینامیکی KA	380V	550V	ضریب قدرت	220V	440V	
		مقدار مؤثر جریان بریکر KA			جریان قطع KA		
STATIONRY	42	20	10	0.3	40	30	30
DRAWOUT	42	18	10	0.3	40	30	10

۲-۲- نوع بریکر و محل استفاده آن در واحدها

1) ABM-4H(C), ABM(10)-H(C), A37

این بریکرها برای تغذیه موتورها و پانلها و ایزبورگهای محلی در نظر گرفته شده‌اند.

2) BB1, BB2, AΠΠ

بریکرهای سیستم تحریک

3) ABM(20) – H(C), ABM15-H(C)-3-25

بریکرهای خروجی ترانسهای مصرف داخلی یا تغذیه شینها

۲-۳- ساختمان و اصول کار قطع کننده بریکرهای اتومات

1) ABM4-H(C) 400A

2) ABM10-H(C) 100A

3) ABM15-H(C) 2000A یا ABM20-H(C)

که:

A = اتومات   B = بریکر   M = مغناطیس   C = تأخیر زمان   H = قطع آنی

۲-۴- قسمتهای اساسی بریکر

۱- محفظه خاموش کننده قوس الکتریکی

۲- سیستم کنتاکتی

۳- مکانیزم جداکنندگی آزاد

۴- محرک الکتروموتوری

۵- ماکزیمم جداکننده جریان

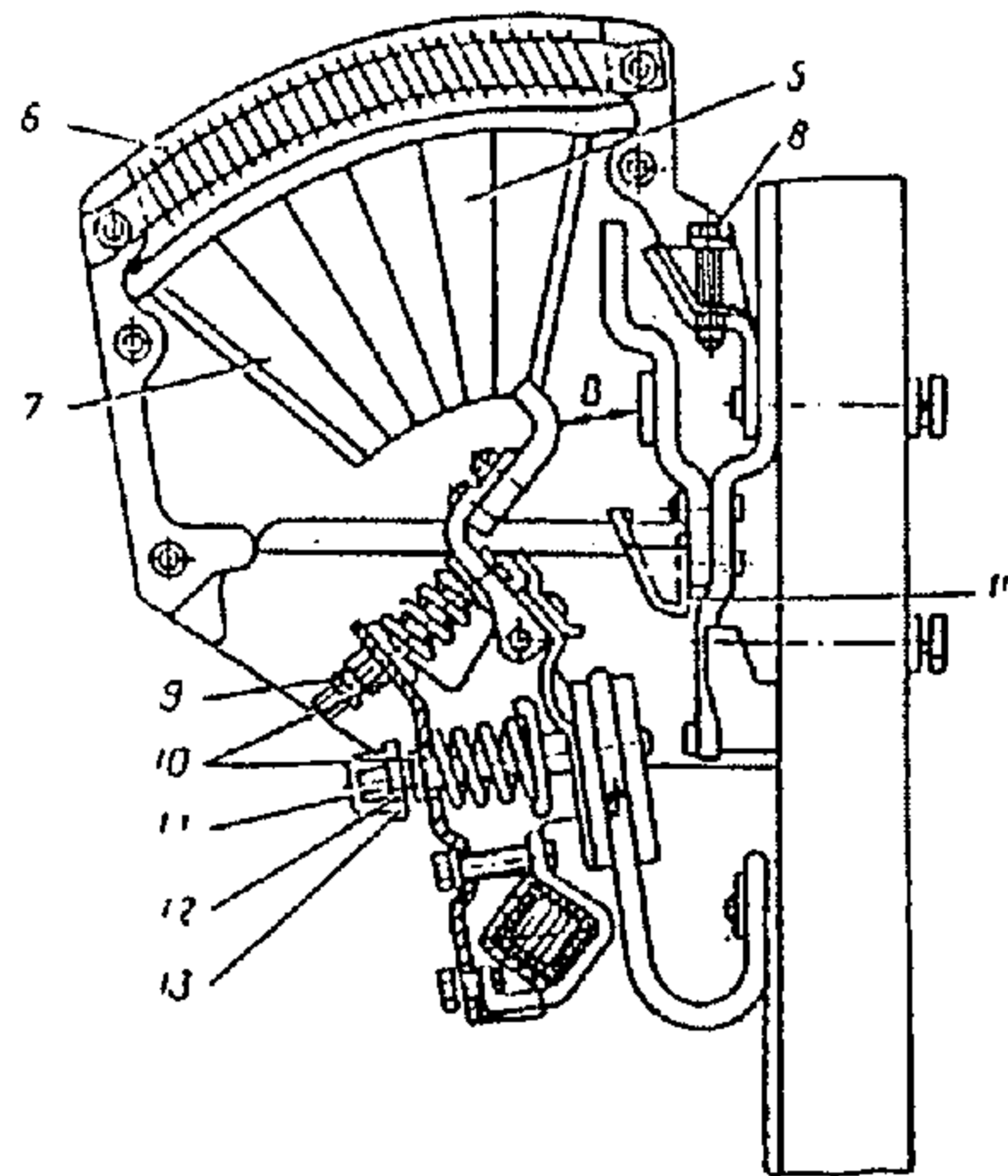
۶- مدار هدایت الکتریکی

۷- پانل عایق

۲-۴-۱- محفظه خاموش کننده

محفظه خاموش کننده قوس الکتریکی جهت خاموش کردن قوس الکتریکی بوجود آمده بین کنتاکتها در نظر گرفته شده است و بصورت یک سلسله صفحات فلزی می باشند که بین دو درپوش یا دو صفحه محصور شده اند. قوس الکتریکی بوجود آمده بین کنتاکتها به تیغه های فلزی برخورد کرده و به مقادیر کوچکی تقسیم شده و خاموش می گردد. جهت جلوگیری از برخورد شعله به قسمت فوقانی در بالای صفحه نیز یک ردیف تیغه فلزی قرار گرفته است که شعله را از بین می برد.

شکل (۱-۲) محفظه خاموش کننده قرار گرفته بر روی سیستم کنتاکت بریکر را نشان می دهد.

مطابق شکل (۱-۲)

۲-۴-۲- سیستم کنتاکتی

قسمت کنتاکتی از دو جفت کنتاکت تشکیل شده است. یک کنتاکت خاموش‌کننده قوس الکتریکی و دیگری کنتاکت کاری یا اصلی. فرق دو کنتاکت مذکور در سطح مقطع اتصال و نحوه اتصال کنتاکتهاست. جنس کنتاکت کاری ثابت و متحرک از آلیاژ نیکل و نقره است و کنتاکت خاموش‌کننده قوس الکتریکی از جنس مس و گرافیت است. فشردگی کنتاکتهای متحرک کاری و خاموش‌کننده قوس الکتریکی روی کنتاکتهای ثابت بوسیله فنری که بین خود کنتاکتها و تیغه پرسی قرار گرفته است، تأمین می‌گردد.

شکل (۲-۲) نشان‌دهنده سیستم کنتاکتی می‌باشد.

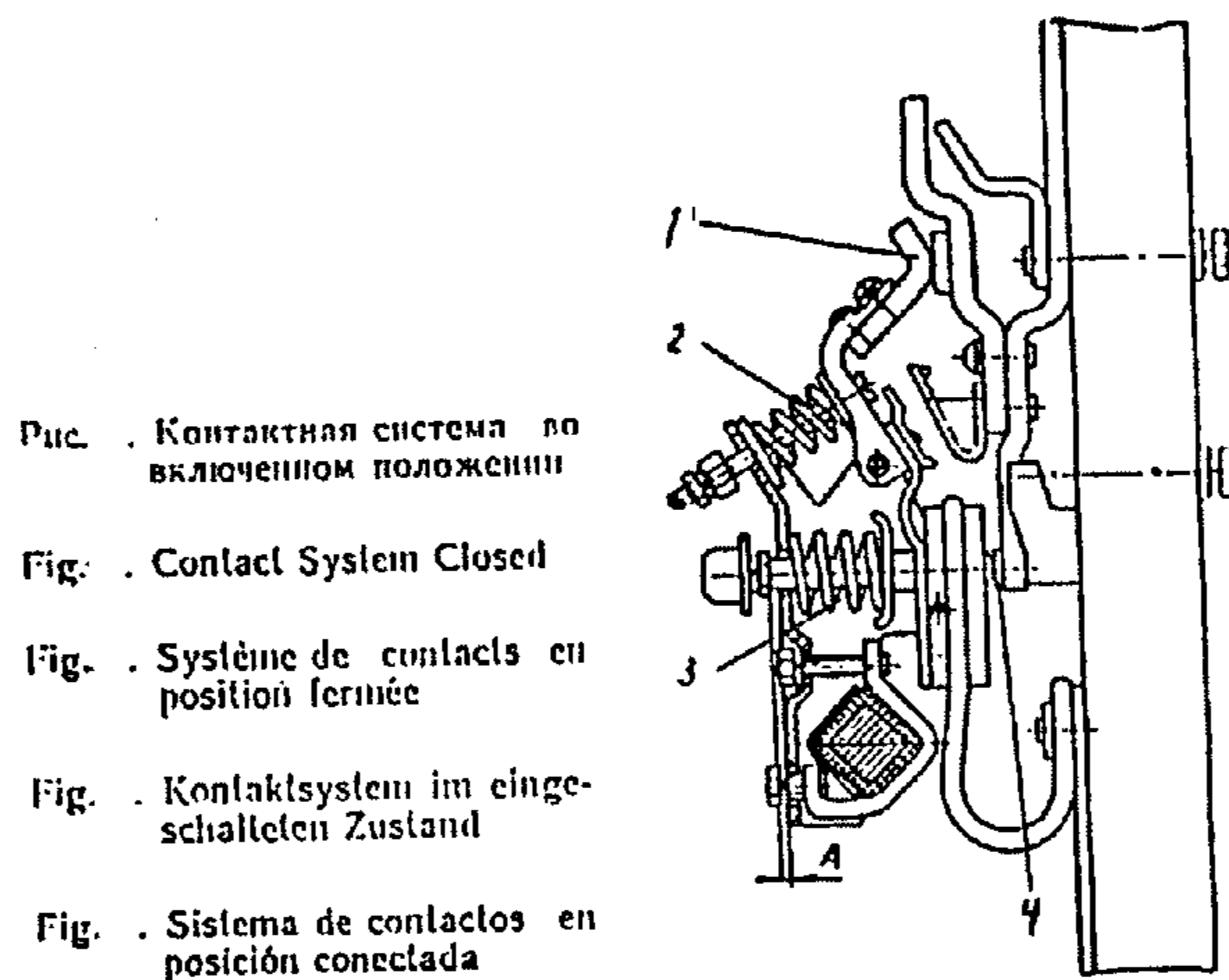

Рис. . Контактная система во включенном положении

Fig. . Contact System Closed

Fig. . Système de contacts en position fermée

Fig. . Kontaktsystem im eingeschalteten Zustand

Fig. . Sistema de contactos en posición conectada

مطابق شکل (۲-۲):

۲-۴-۲-۱- مشخصات تنظیمی سیستم کنتاکتها

فاصله بین کنتاکتهای خاموش‌کننده الکتریکی هنگامی که بریکر قطع می‌باشد، نباید کمتر از ۴۵ mm باشد.

- غیریکنواخت بودن فاصله بین کنتاکتهای خاموش‌کننده قوس الکتریکی تا ۱ mm مجاز است.
- غیریکنواخت بودن فاصله بین کنتاکتهای کاری تا ۰/۷۵ mm مجاز است.
- فاصله بین کنتاکتهای کاری بهنگام وصل بودن کنتاکتهای قوس الکتریکی تا ۷ mm
- فاصله بین مهره و ت یغه پرسی کنتاکتها کاری به هنگامیکه بریکر وصل می‌باشد کمتر از ۲ mm نباشد.

۲-۴-۳- مکانیزم جداکننده آزاد

سیستم مکانیزیم آزاد از یک سری اهرم ساخته‌اند که این اهرمها بوسیله مفصل به یکدیگر مربوط می‌شوند که یکی از آنها به محرک وصل بوده و دیگری با محور اصلی بریکر در تماس می‌باشد.

۲-۴-۴- محرکهای الکتروموتوری

محرکهای الکتروموتوری از قسمتهای زیر تشکیل شده‌اند:

۱- الکتروموتور

۲- گیربکس یا رلکتور

۳- قطع‌کننده انتهایی یا (لیمیت سویچ)

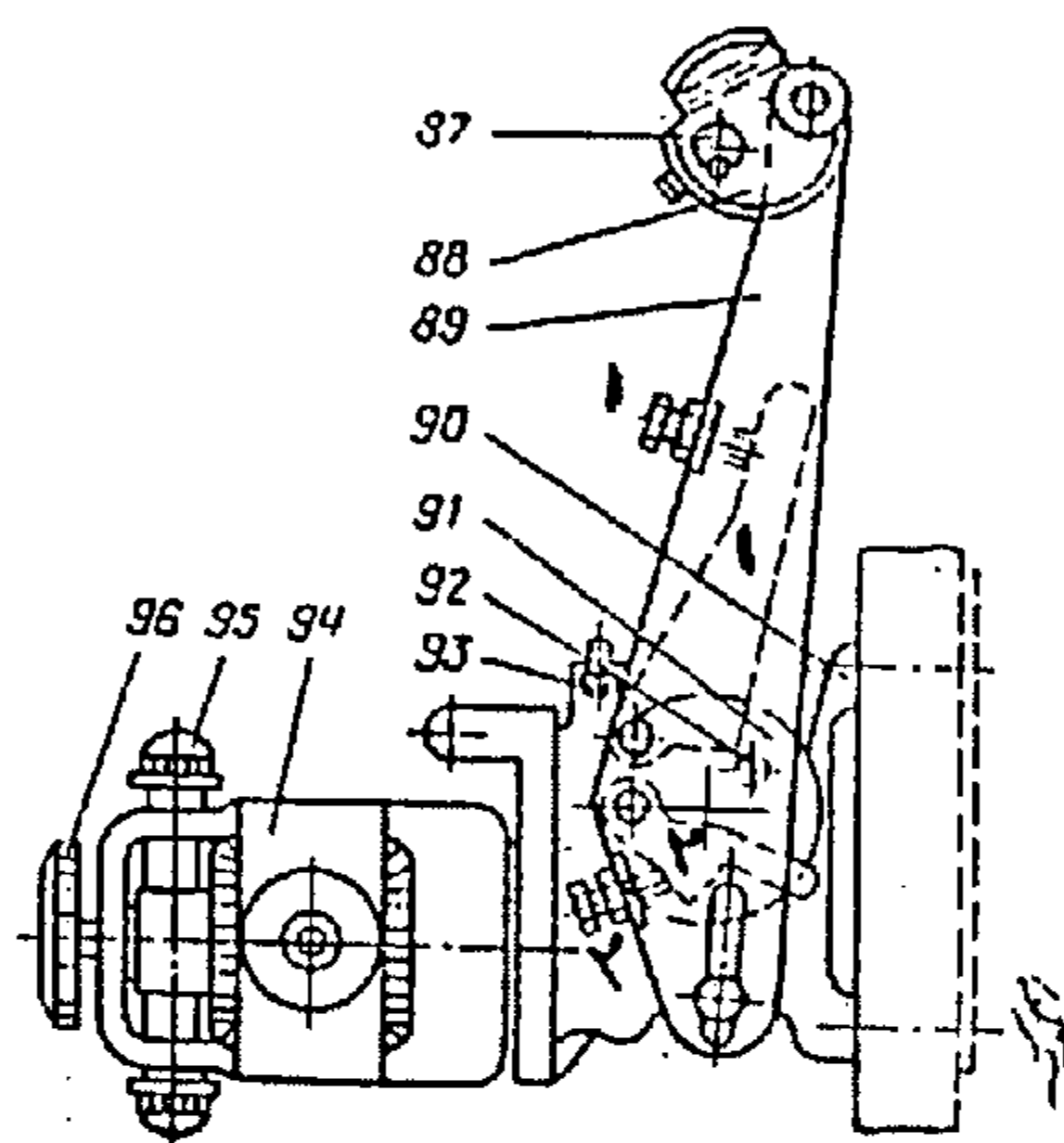
۴- اهرم موتور

۲-۴-۴-۱- الکتروموتور و گیربکس

الکتروموتور تیپ اونیورسال (AC-DC) و گیربکس آن که یک شافت فلزی دارای یک غلتک دوار ساخته شده است، شافت فلزی در درون دنده حلزونی قرار دارد. بوسیله یک پین و غلتک انتقال‌دهنده نیروی الکتروموتور به اهرم‌های کوک وصل می‌باشد. اهرم پایینی یا کوچک را

اهرم کوک و اهرم بالایی یا بزرگتر را اهرم وصل می‌گویند یا بعبارتی اهرم بالایی (شماره ۱) جهت وصل بریکر بکار می‌رود. پیچ شماره ۱! برای تنظیم کردن اهرمها در یک خط مستقیم بکار می‌روند. یعنی اهرم شماره ۱ با غلتکی که در پایین آن قرار دارد بوسیله پیچ (۱) تنظیم می‌شود و اهرم پایینی (۲) اهرم کوک است و بوسیله این اهرم فاصله ۱۰ میلیمتر (اهرم اصلی وصل تا تکیه‌گاه به هنگام خلاصی از اهرم کوک) را مشخص می‌کنند. مطابق شکل (۲-۳)

Рис. . Электродвигательный привод
 Fig. . Motor-Operated Mechanism
 Fig. . Commande par moteur électrique
 Fig. . Elektromotorischer Antrieb
 Fig. . Accionamiento por motor eléctrico

(شکل ۲-۳)

۲-۴-۴-۲- قطع کننده انتهایی یا لیمیت سوئیچ

بریکرهای ABM متشکل از چفت و بست‌های مکانیکی و مدارات الکتریکی می‌باشند. لیمیت سوئیچ وظیفه بی-برق کردن موتور را به عهده دارد که بصورت یک زائده روی شافت اصلی قرار گرفته است و به هنگامیکه کنتاکتهای بریکر وصل گردیدند. این زائده ولتاژ را از روی رتور موتور برداشته (بوسیله قطع کردن کنتاکت BK) و در همان لحظه ترمز موتور که تشکیل شده از یک صفحه گریز از مرکز و یک لنت که به دور آن قرار دارد، موتور را متوقف می‌نماید. ضمناً صفحه گریز از مرکز تشکیل شده است از یک صفحه دو تیکه که براساس خاصیت گریز از مرکز از هم باز شده و عمل ترمز را انجام می‌دهد. مطابق شکل (۲-۴)

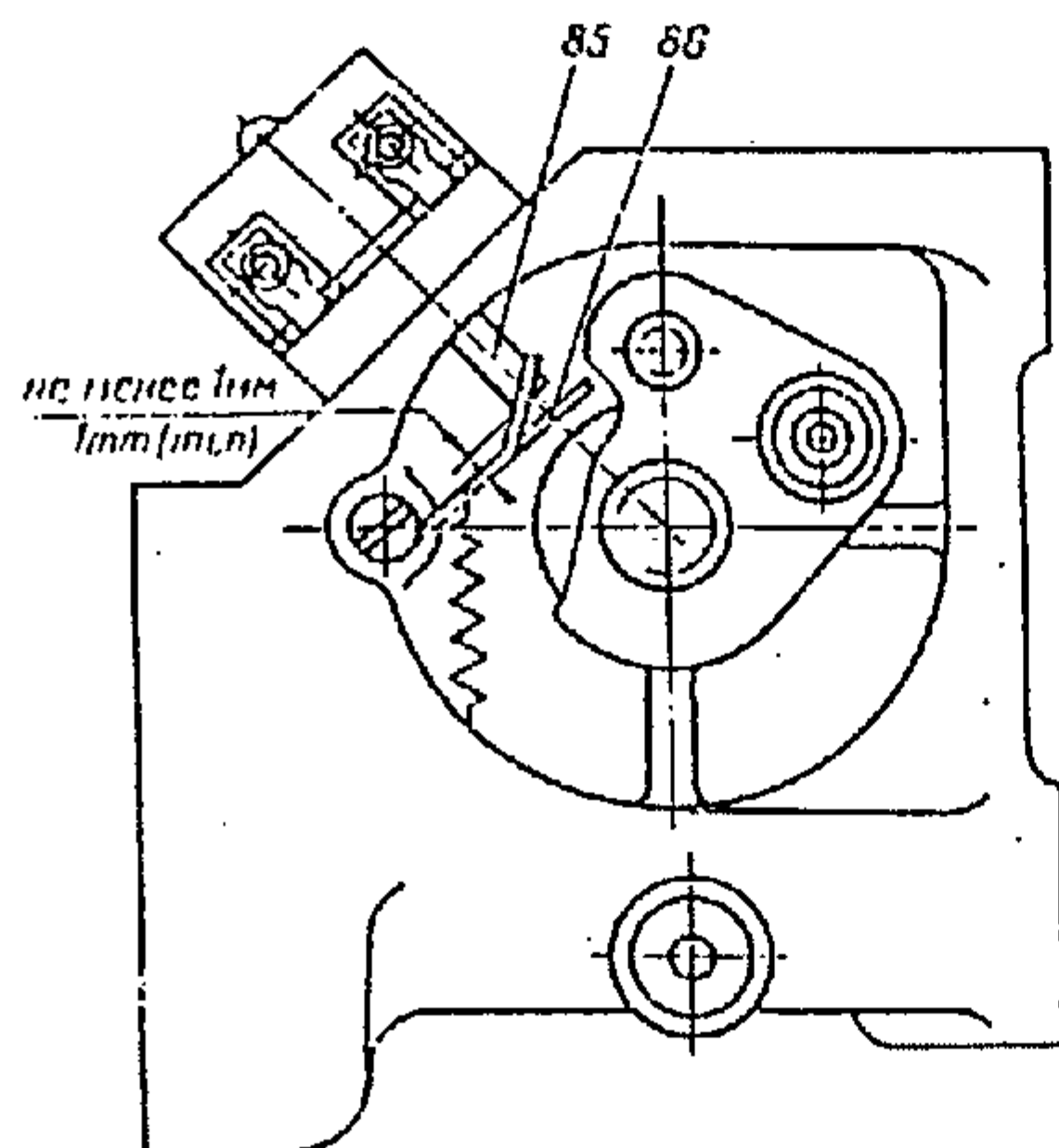

Рис. 2. Конечный выключатель с редуктором
 Fig. 2. Limit Switch with Reducer
 Fig. 2. Interrupteur de fin de course avec réducteur
 Fig. 2. Endschalter mit Getriebe
 Fig. 2. Interruptor terminal con reductor

شکل (۲-۴)

۲-۴-۵- جداکننده اضافه جریان

جداکننده ماکزیمم جریان تشکیل شده از:

۱- بوبین (سیم پیچ)

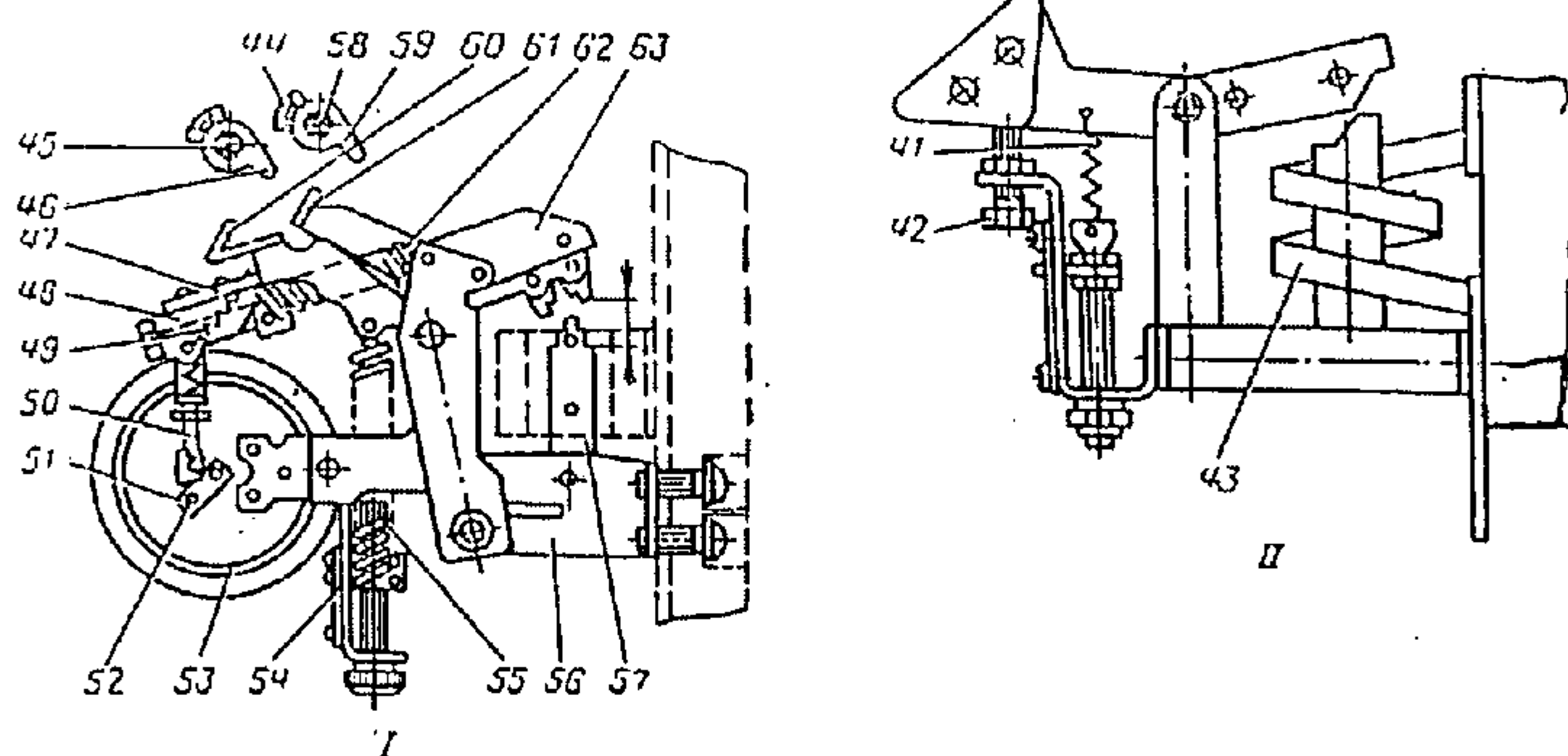
۲- هسته مغناطیسی شونده

هنگام عبور جریان از سیم پیچ، هسته مغناطیسی بشدت بطرف پایین کشیده شده و بوسیله اهرم ثابت خود به برآمدگی محور قطع کننده ضربه می زند و بعبارتی به هنگام عبور جریان اضافی، هسته به طرف پایین کشیده شده و از طریق فنر، اهرم متحرک را به طرف خود می کشد مکانیزم ساعتی تا لحظه خارج شدن از درگیری مانع کشیده شدن اهرم متحرک بطور آنی می شود که به این وسیله تأخیر زمانی بوجود می آید. این تأخیر در لحظه اضافه بار بوجود می آید. قطع جریان اضافه بار بوسیله کشیدن فنر قابل تنظیم است.

تمامی بریکرهای ABM در این قسمت (با توجه به آمپر بریکر) با هم متفاوت هستند و با توجه به خاصیت بوبین های جریانی هر چه سطح مقطع سیم، بزرگتر و طول آن کمتر باشد، می تواند جریان بیشتری را تحمل نماید. همچنین حوزه مغناطیسی قوی تری را جهت کشیدن اهرم متحرک ایجاد نماید. لذا بوبین های مذکور دارای دو تا دوازده دور می باشند.

برای مثال بریکر ۱۲۰ آمپری دارای دوازده دور و بریکر ۱۰۰۰ آمپری دارای دو دور می‌باشند و همین بوبین و مکانیزم ساعتی است که زمان راه‌اندازی موتور را از اضافه بار تشخیص داده و راه‌اندازی موتور را میسر می‌سازد ولیکن در صورتی که اضافه بار بیش از زمان راه‌اندازی ادامه داشته باشد.

مکانیزم ساعتی فرمان قطع را بوسیله کشیدن اهرم متحرک مغناطیس‌شونده صادر می‌نماید. مکانیزم ساعتی قابل تنظیم است که البته می‌تواند این زمان از صفر جهت (KA) CUT OFF تا چندین ثانیه طبق زمان داده شده به مکانیزم ساعتی (A) OVER LOAD انجام شود. بدین وسیله هم بریکر و هم سیستم محافظت می‌شوند. شکل (۵-۲-۱) مکانیزم تنظیم TIMER و شکل (۵-۲-۲) بوبین مغناطیس‌شونده را نشان می‌دهند.

شکل (۵-۲)

۴-۲-۶- هدایت الکتریکی و فرمان

این مدار تشکیل شده از:

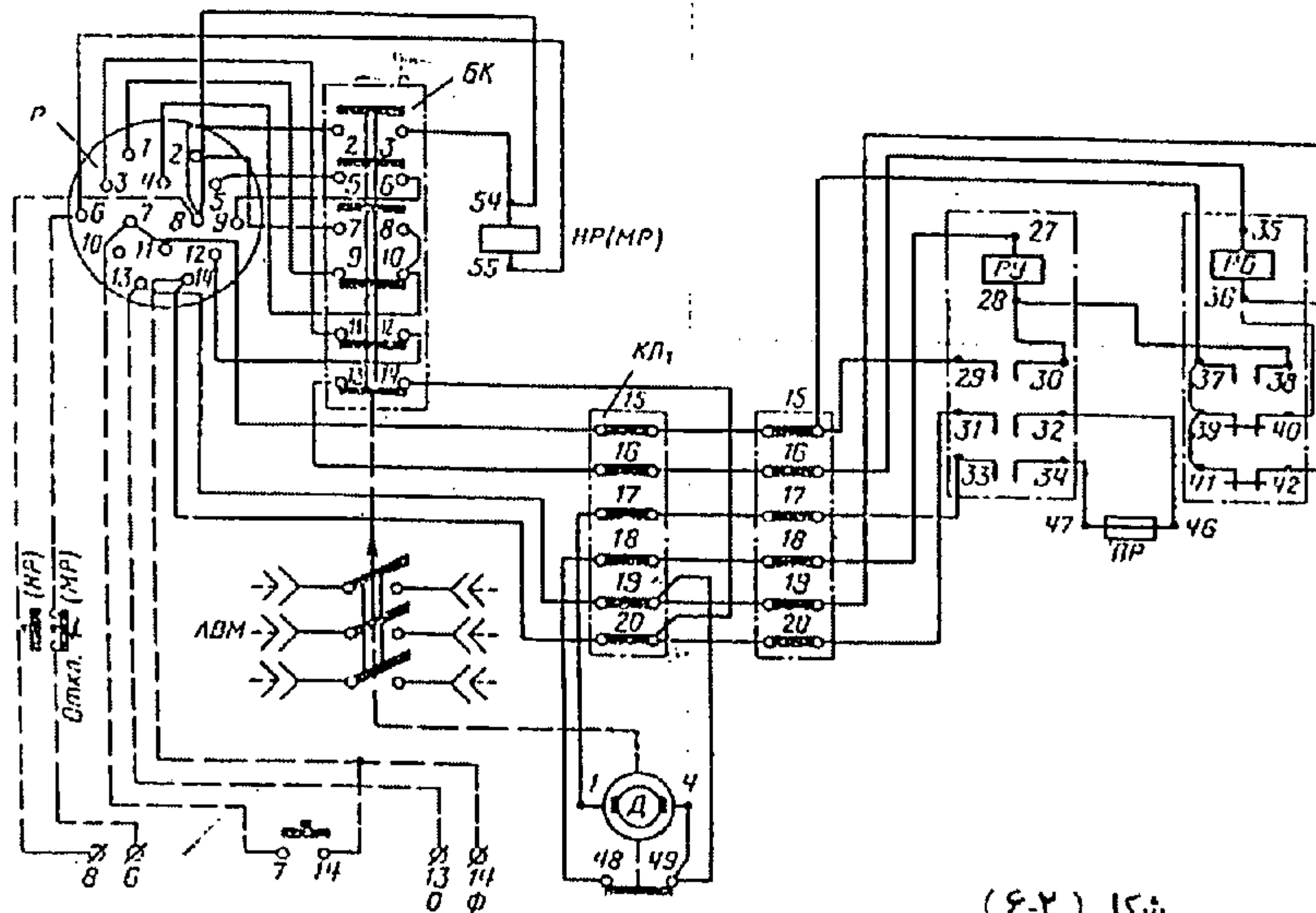
۱- رله PY

۲- رله PB

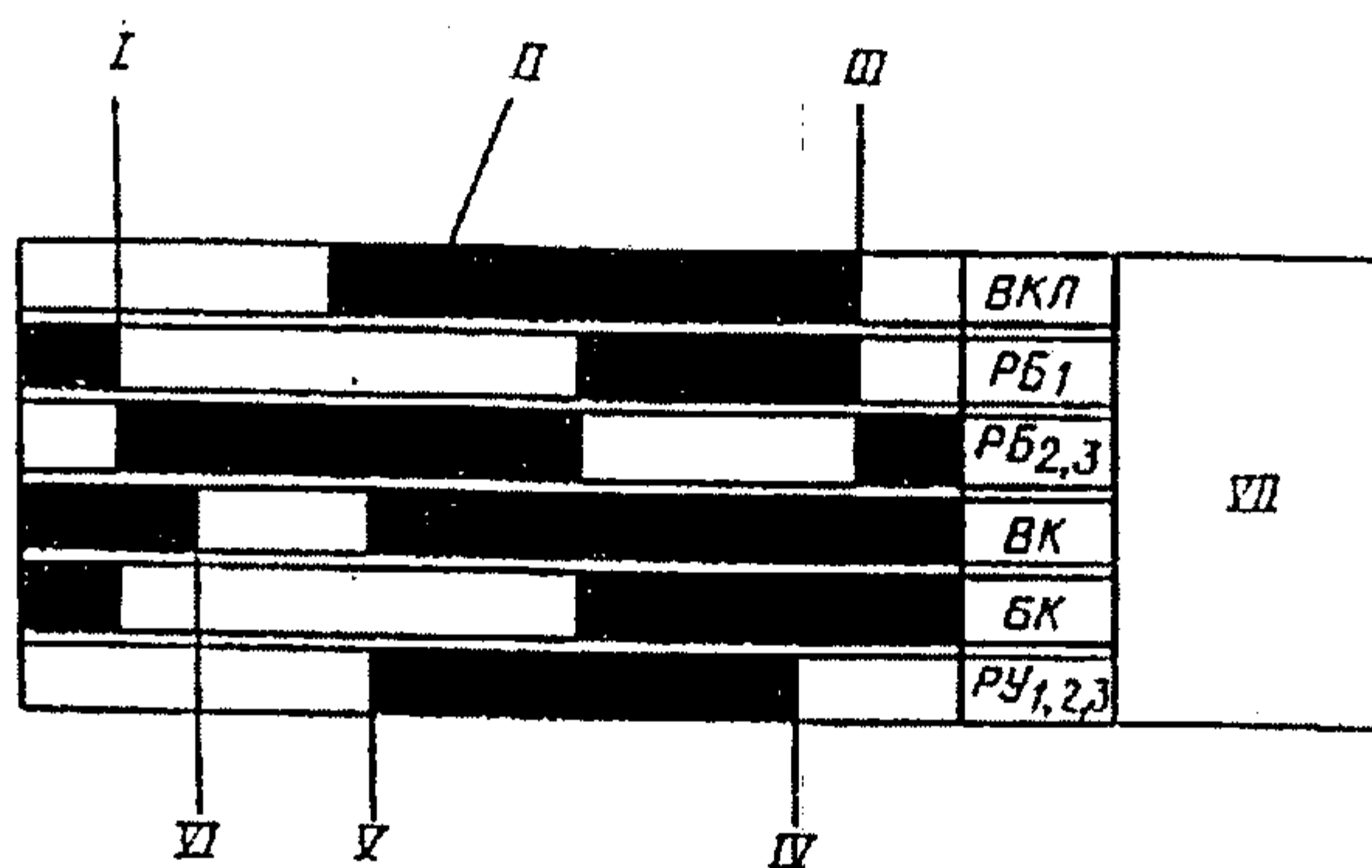
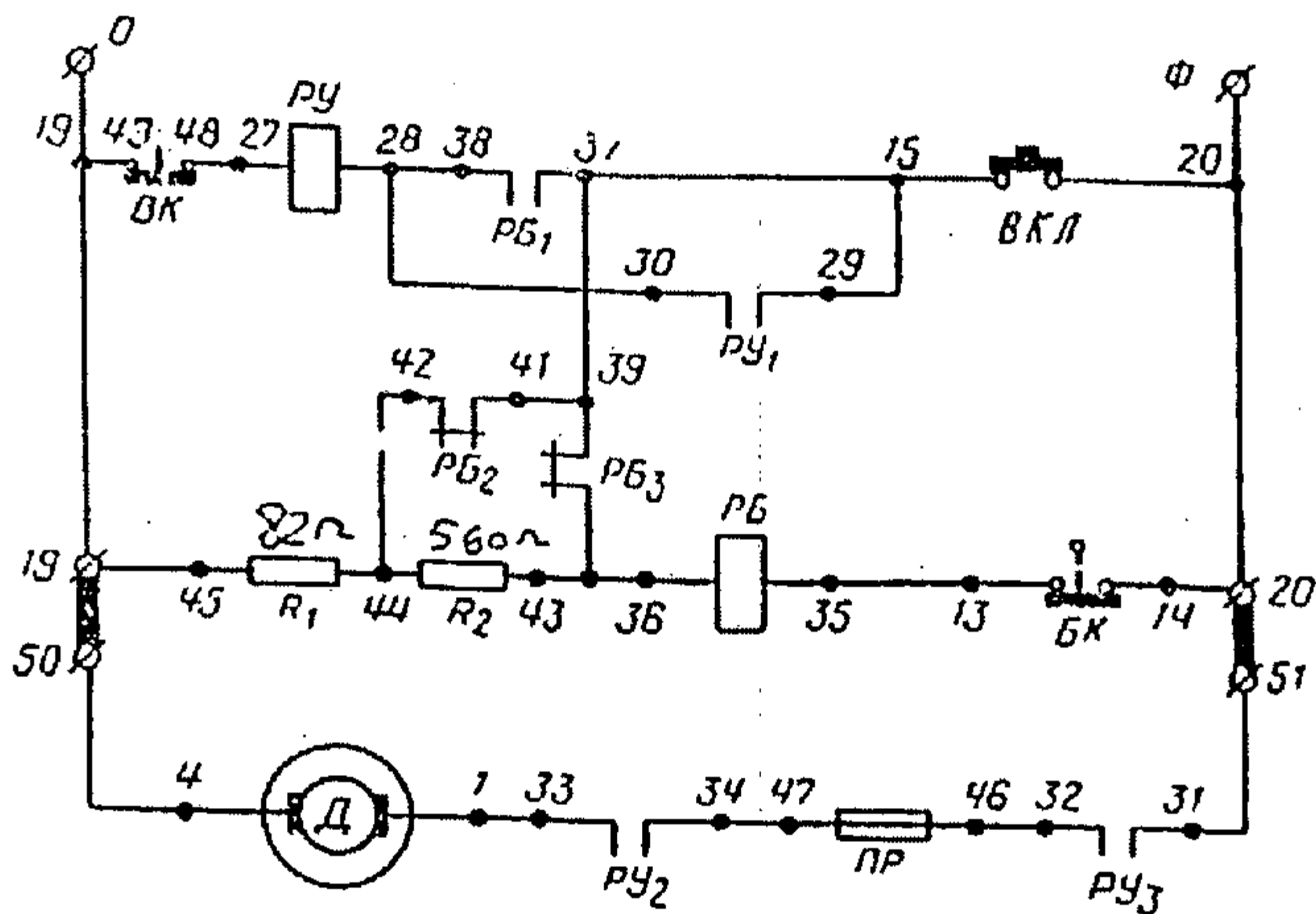
۳- مقاومتهای R1 , R2

۴- بلوک کنتاکتهای BK

نقشه‌های موجود مویید این مطلب است که قطعات و لوازم زیادی در این کلیدها بکار برده شده. لذا با توجه به اینکه می‌دانیم هر چه تعداد این قطعات و لوازم بکار برده شده در کلیدها زیادتر باشد، می‌تواند معایب زیادتری را ایجاد نماید و کاربری بیشتری طلب می‌کند که اکثر معایب الکتریکی و مکانیکی در همین کلیدهای مدل ABM بوجود می‌آید و موجب اختلال در سیستم ARC می‌شوند که علاوه بر استارت نشدن بریکر، امکان استارت بریکر رزرو، نیز از بین می‌رود. در این صورت می‌تواند برای سیستم فاجعه‌آمیز باشد زیرا کلیه بریکرهای مهم دارای سیستم ARC می‌باشد. یعنی این که اگر به علتی بریکر اصلی از مدار خارج گردید، بریکر به صورت اتوماتیک در مدار قرار نگیرد، برای واحد ممکن است ایجاد خطر نماید که حداقل تریپ واحد است. البته ناگفته نماند کلیه بریکرهای مهم که دارای سیستم ARC می‌باشند، کلید فرمان را از حالت دستی بر روی حالت ARC قرار می‌دهند که نقشه شماره (۶-۲) مدار فرمان و تجهیزات نصب شده روی کلید و شکل شماره (۷-۲) نقشه تک خطی بریکر را نمایش می‌دهد که شرح آن خواهد آمد.

شکل (۶-۲)

شکل (۲-۷)

به هنگام وصل کردن ولتاژ به بریکر رله PB وصل شده مطابق مدار فاز (I) مجموعه کنتاکتهای کمکی بوبین سیمپیچ رله PB مقاومت R1, R2 در این هنگام کنتاکت PB1 وصل شده PB2 و PB3 قطع می شوند به هنگام وصل کردن کلید وصل کننده یا هدایت کننده BM رله PY را برقرار می کند. رسیدن برق به رله PY از طریق فاز کلید هدایت کنتاکت PB بوبین راه انداز PY لیمیت سوئیچ موتور (BK) و نول انجام می شود. در این هنگام کنتاکتهای PY1, PY2, PY3 وصل می شوند.

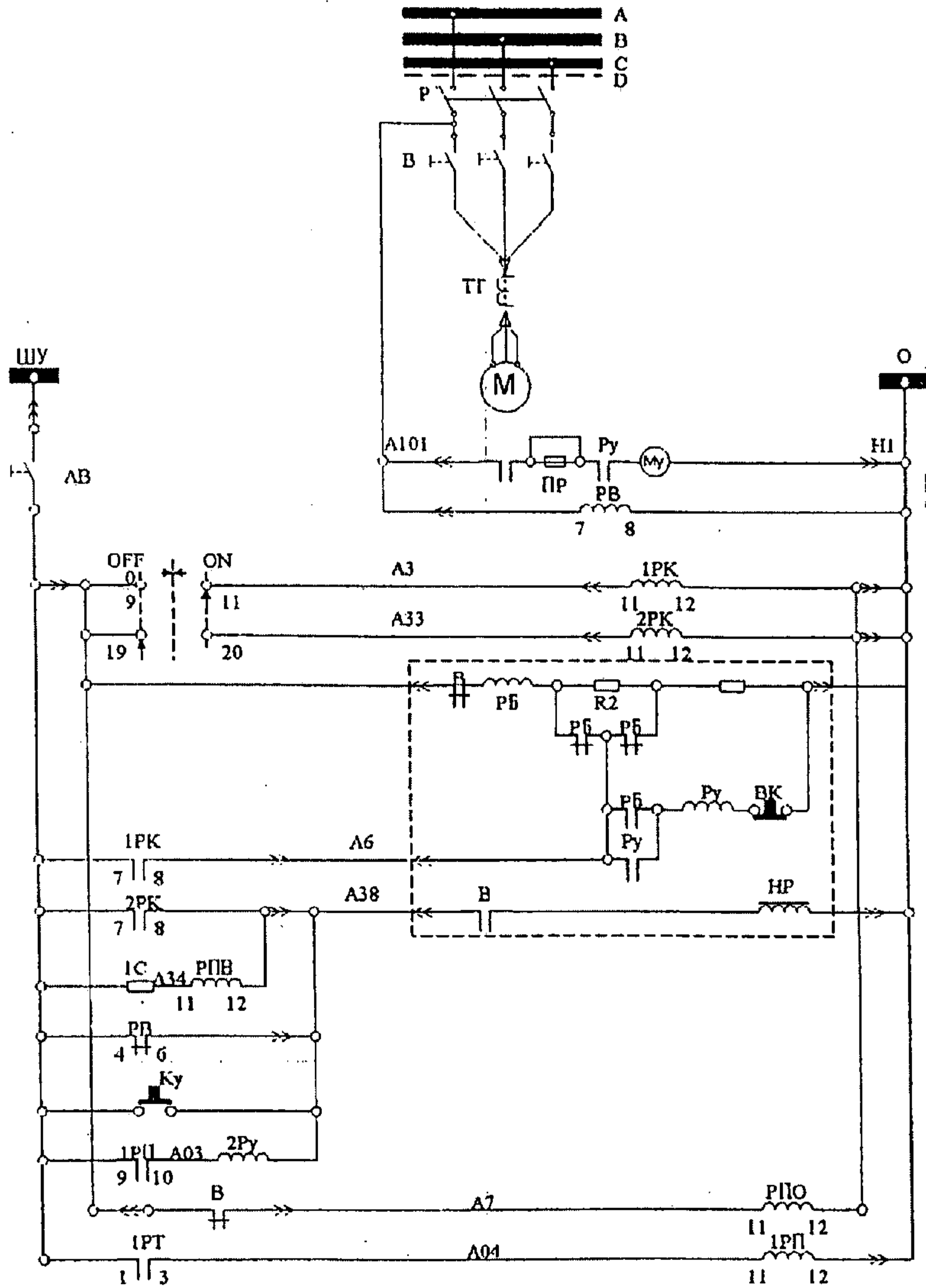
کنتاكت PY1 کنتاكت PB1 را اینترلاک می‌کند و کنتاکت‌های PY2, PY3 ولتاژ را به موتور بریکر می‌رساند. در این لحظه بریکر وصل می‌شود. در این هنگام کنتاكت لیمیت سوئیچ (قطع‌کننده انتهایی) BK قطع شده و رله PY آزاد شده یا قطع شده و کنتاکت‌های PY1, PY2, PY3 قطع می‌شود و به کمک ترمز موتور متوقف می‌شود.

۲-۵- مدار تغذیه و مدارات اولیه جهت آماده شدن بریکر

تغذیه مدار فرمان بریکرهای ۰/۴ KM از شین IIIY که از سلول تغذیه سر سکشن تأمین و سپس به تمام سلول‌های بریکرهای ۰/۴ KV منتقل می‌شود. هنگامی که شیلیف بلوک (کابل رابط) مدار فرمان و شیلیف بریکر وصل گردید ارتباط‌های مداری بین بریکر و رله‌های موجود در بلوک مدار فرمان برقرار می‌شود. چنانچه آفتامات AB موجود در بلوک مدار فرمان وصل گردد رله PB روی بریکر اول از طریق مقاومت R1 و بلوک کنتاکت‌های نرمالی بسته PB و بلوک کنتاكت بریکر برقرار می‌شود و پس از برقرار شدن کنتاکت‌های نرمالی بسته PB باز شده و بوبین PB از طریق مقاومت R2, R1 در مدار، تا وصل بریکر، برقرار می‌ماند. شکل (II-۲-۷)

۲-۵-۱- مدار وصل بریکر از طریق رله مربوطه

برای وصل بریکر KY بسمت ON چرخانده می‌شود و رله IPK انرژی‌دار شده و کنتاكت نرمالی باز آن بسته شده و رله PY تحریک شده و کنتاکت‌های باز آن بسته شده و برق تأمین شده از شین به موتور بریکر منتقل شده و بریکر وصل می‌گردد.

شکل (۱-۲)

۲-۵-۲- مدار قطع بریکر

مدار قطع بریکر یکی از طریق کنتاکت نرمالی بسته رله PB می‌باشد که چنانچه شین تغذیه مدار قدرت آن بی‌برق گردید، رله PB بی‌برق شده کنتاکت بسته آن بریکر را تریپ می‌دهد (کنترل ولتاژ بریکر) و همچنین از طریق کلید KY در صورتی که این کلید به طرف OFF چرخانده شود رله 2PK انرژی‌دار شده و کنتاکت نرمالی باز آن بسته شده و برق روی بوبین قطع بریکر منتقل شده و بریکر تریپ می‌کند. شاسی قطع اضطراری KA که معمولاً نزدیک موتور نصب شده در موقع ضروری و بنا به تشخیص متصدی مربوطه بریکر را تریپ می‌دهد (تریپ محل)، نقشه شکل (۸-۲) مراحل فوق‌الذکر را نشان می‌دهد.

۲-۵-۳- حفاظت‌های بریکر

علاوه بر حفاظت‌های اولیه OVER LOAD و CUT OFF نصب شده بر روی بریکر، حفاظت ثانویه بریکر از طریق رله جریانی IPT که مدار آن از طریق ترانس جریان کربالانس کامل می‌گردد تأمین می‌شود. و آن به این صورت می‌باشد، که سه فاز تغذیه الکتروموتور از CT عبور کرده که در وضعیت نرمال، مجموع برداری جریان‌های سه فاز صفر می‌باشد و در نهایت جریان ثانویه CT نیز صفر می‌باشد.

ولی در صورتی که اشکالی در یکی از فازهای کابل بوجود آید، جریانی از کابل عبور کرده و نهایتاً به ثانویه CT منتقل شده و باعث تحریک رله IPT شده و کنتاکت آن رله کمکی IPII را انرژی‌دار کرده و از طریق کنتاکت IPII بریکر تریپ می‌کند. مطابق شکل (۸-۲) رله کمکی PIIO که بوسیله کنتاکت نرمالی بسته بریکر برقرار شده، وضعیت قطع بریکر و رله PIIB از کنتاکت نرمالی باز بریکر برقرار می‌شود. وضعیت وصل بریکر را جهت سیگنال‌های مورد نیاز آماده می‌نماید، و مطابق نقشه شماره (۸-۲)

۲-۶- بریکرهای جدید ABM نیروگاه رامین

با یک بررسی کوتاه می‌توان تفاوت زیادی میان بریکرهای ABM نصب شده در نیروگاه با بریکرهای ABM سفارش شده از نیروگاه (ارسالی از طرف شرکت سازنده) پیدا نمود. که به اهم تفاوت آنها اشاره می‌شود.

۱- بریکرهای جدید فاقد رله PB-PY و همچنین مقاومت‌ها سری می‌باشد. (بجای آنها از یک کنتاکتور استفاده شده است)

۲- شیلیف مدار فرمان با مدار فرمان بریکرهای قدیم مطابقت ندارد. (تغییرات لازم را باید ایجاد نمود)

۳- بلوک کنتاکت BK (قطع‌کننده انتهایی) قدیم که بصورت مکانیکی انجام می‌گرفت (بوسیله شافت اصلی بریکر) در مدل جدید بصورت الکتریکی (مغناطیسی) عمل می‌کند و مشکلاتی را دارا می‌باشند از جمله:

قطع آفتامات AB: در هنگام فرمان وصل بریکر بدلیل کشیدن آمپر راه‌اندازی موتور، آفتامات ناخواسته قطع می‌کند و بریکر وصل نمی‌شود و بوبین ریست (RESET) آن می‌سوزد و اختلال در کار وصل مجدد بریکر بوجود می‌آید.

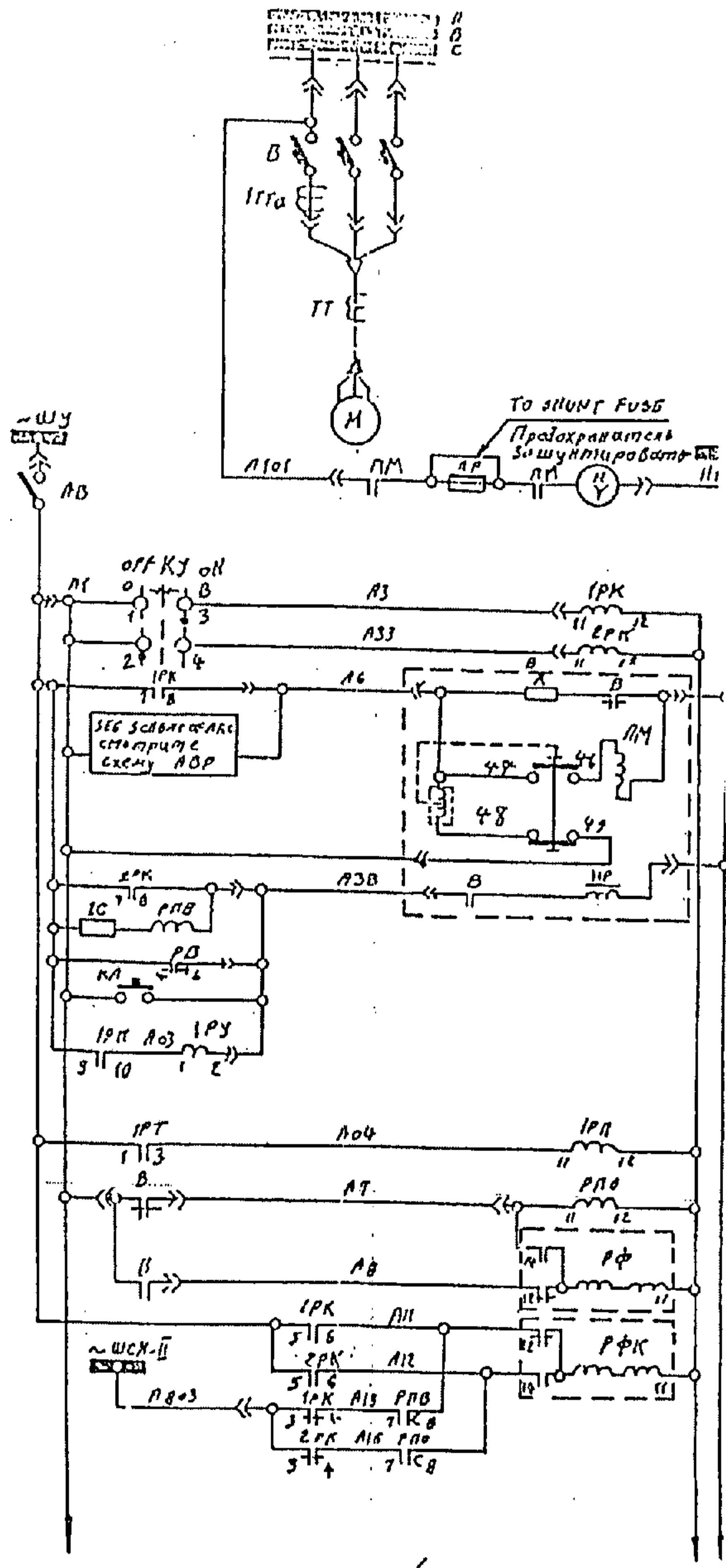
۲-۶-۱- تشریح مدار فرمان بریکر ABM جدید (اصلاح شده)

با وصل آفتامات AB ولتاژ مدار فرمان 220V~ از طریق کنتاکت ۴۸-۴۹ روی بوبین آماده‌کننده مدار وصل (ریست) رفته و آن را تحریک می‌کند و با تحریک شدن این بوبین کنتاکت ۴۸-۴۹ قطع و کنتاکت ۴۷-۴۶ بسته می‌شود و مدار بریکر را جهت فرمان وصل آماده می‌کند و با چرخاندن کلید KY و وصل کنتاکت (۳ و ۱) رله IPK تحریک شده و با وصل کنتاکت باز (۸ و ۷) IPK کنتاکتور IIM برقرار شده و با وصل کنتاکتهای باز IIM-IIM با سرسیمهای شماره

H1-A101 موتور بریکر استارت شده و بریکر را وصل می‌کند. با وصل بریکر کنتاکت ۴۸-۴۹ بطور مکانیکی بسته و کنتاکت ۴۷-۴۶ بطور مکانیکی باز می‌گردد (بوسیله شافت اصلی بریکر) ولی به علت قطع شدن بلوک کنتاکت بسته B نول از روی بوبین ریست برداشته شده و از تحریک شدن آن جلوگیری می‌کند تا زمانی که بریکر قطع شده و کنتاکت باز B مجدداً بسته شده و نول به بوبین ریست رسیده و آن را تحریک می‌کند، نقشه شماره (۲-۹)

۲-۶-۲- اقدامات اصلاحی در کلیدهای هوایی ABM که باید صورت گیرد

کلیدهای هوایی ABM با توجه به کاردهی نسبتاً خوب دارای نقاط ضعف زیادی نیز می‌باشد که از کیفیت کار آنها می‌کاهد و می‌توان عنوان نمود طوری طراحی شده‌اند که نیروی کار زیادی را می‌طلبند و نیاز به تعویض و تعمیر قطعات در آنها نیز زیاد است. و انجام اصلاحات روی بریکرهای مذکور تحت عنوان پروژه اصلاح بریکرهای KV ۰/۴ بهمین منظور می‌باشد.

(9-2) ٧٣

فصل سوم - اصلاحات روی بریکرهای مورد نظر

۱-۳- رفع اشکالات بریکرهای جدید ABM

به علت اشکال در یکی از بریکرهای قدیمی واحد نیاز به تعویض آن با یکی از کلیدهای جدید موجود در انبار (به دلیل موجود نبودن کلید تیپ قدیم) شده و با انجام آزمایشات لازم روی بریکر جدید متوجه شدیم که این بریکر نسبت به تیپ قدیم دارای اشکالاتی می باشد از جمله مشکلات و موارد آن:

الف- عدم تطابق سیم بندی داخلی بریکر و اتصالات سیمهای آن در قسمت شلیف (نر و مادگی) کابل رابط بین کلید و سلول محل کلید بوده است.

ب- بوبین وصل مجدد کلید نیز دارای اشکال بوده است که سریعاً سوخته و جوابگوی سیستم نبوده است.

ج- انشعاب نادرست محل تغذیه موتور راه انداز بریکر:

۱-۳- الف- برای تطبیق بریکرهای جدید در سلولهای قدیمی نیاز به تغییراتی در سر شلیفهای آنها بوده است. با باز نمودن سر شلیف قدیمی و جدید و تطابق و مقایسه آنها تعدادی از سیمهای ارتباطی، کلیدهای جدید را از محل خود قطع و مطابق سر شلیفهای قدیم مرتب کرده و لحیم کاری نمودیم و تغییرات مذکور را در نقشهها مشخص کرده که لازم است در نقشههای اجرایی منعکس شوند.

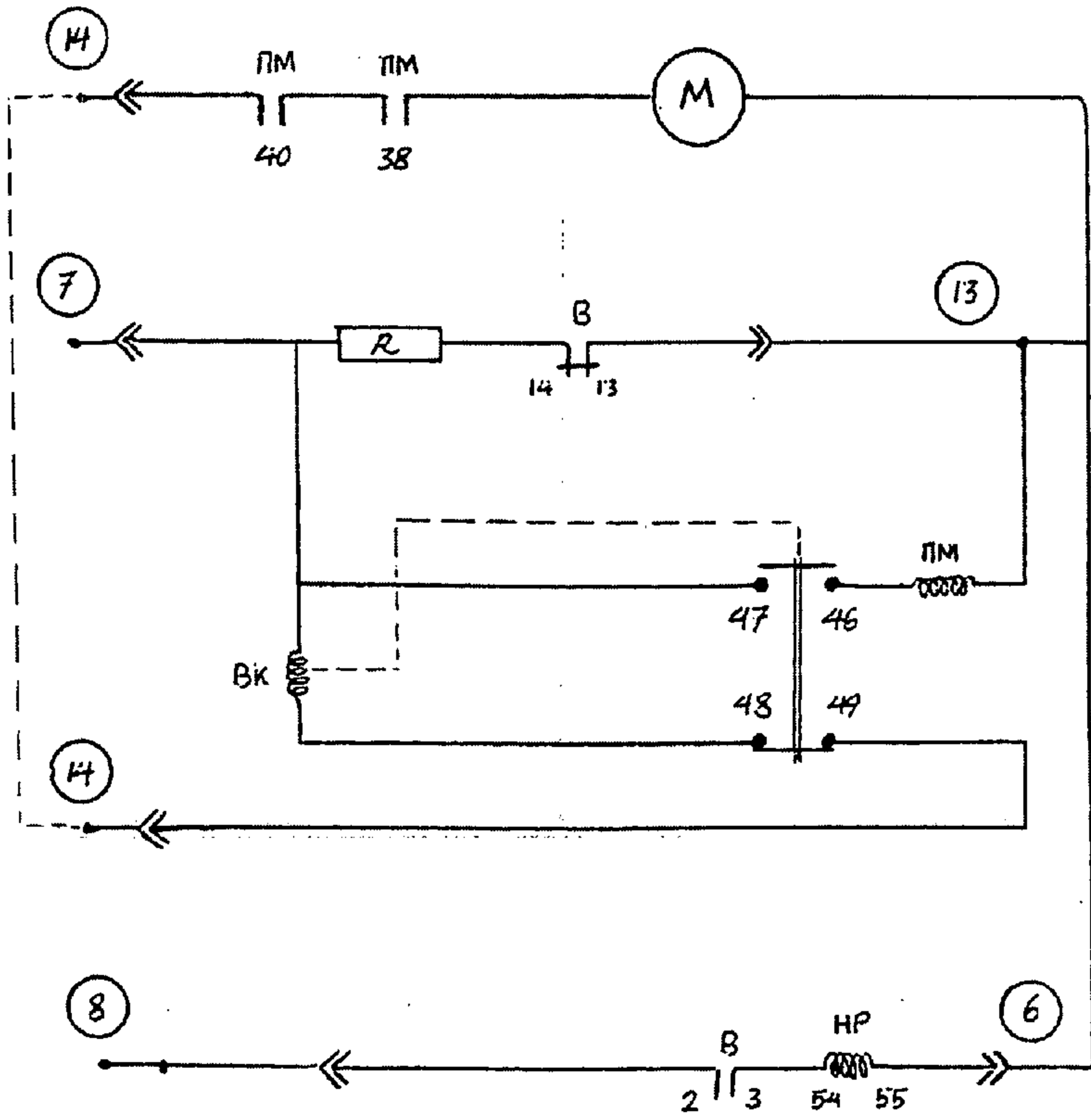
جهت توضیح بیشتر، دو شکل زیر که گویای تغییرات در سر شلیفهای قدیمی و جدید می باشند در زیر آورده شده است و تغییرات فوق الذکر نیز در روی آنها مشخص شده است.

بسمه تعالی

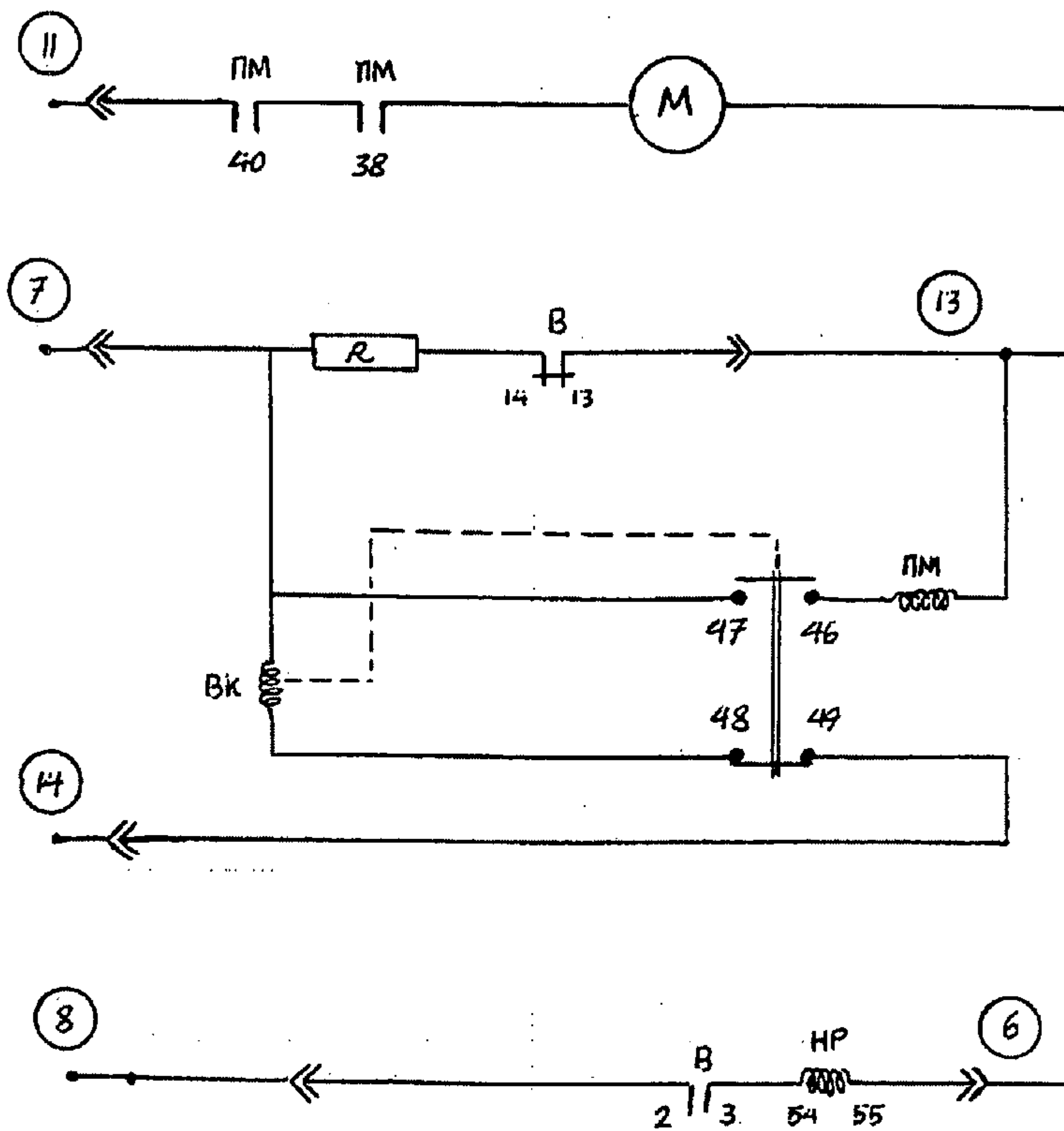
شرح تغییرات مدار تغذیه موتور بریکر

با توجه به اینکه هر دو نوع بریکر دارای تیپ مشابه ABM-4MB-T4 می باشد، و بایستی شرایط کاری یکسانی داشته باشد. ولی عملاً در اتصالات چنین نمی باشد و با توجه به نقشه اتصالات، سر سیم تغذیه موتور از سوزن شماره ۱۴ شلیف (CONNECTOR) گرفته شده و با توجه به اینکه این تغذیه از آفتامات ۲/۵ آمپری مدار فرمان عبور می کند، تحمل جریان استارت موتور یونیورسال را ندارد و آفتامات قطع می شود و به همین خاطر سر سیم تغذیه موتور را از کنتاکت ۴۰ کنتاکتور یا کنتاکت شماره ۴۹ (BK) را حذف کرده و از کنتاکت ۴۰ کنتاکتور، سیم جدیدی به سوزن شماره ۱۱ شلیف مرتبط می کنیم و بدین ترتیب این تغذیه از ترمینال A1۰۱ که مستقیماً به شین A وصل است. برقرار می گردد.

نقشه بریکر ABM-4MB-T4 قبل از انجام تغییرات

نقشه بریکر ABM-4MB-T4 بعد از انجام تغییرات

۳-۱-ب- سوختن بوبین مدار وصل مجدد (RESET)

هنگامی که بریکر را بطور متوسط پنج بار فرمان قطع و وصل دادیم و یا اینکه بریکر در حالت قطع گذاشته شد و کلید مدار فرمان آن را وصل نمودیم پس از مدت کوتاهی بوبین مذکور داغ شده و سوخت و عملاً بریکر فرمان وصل نگرفته و کارایی خود را از دست داد. علت سوختن بوبین پس از تست و بررسی به شرح زیر نتیجه‌گیری شد:

۱- قاب بوبین، پلاستیکی و با ضخامت تقریبی یک میلی‌متر بوده است که در اثر گرم شدن پلاستیک قاب، سیم‌پیچ بطور کلی جمع شده و از حرکت هسته متحرک در داخل قاب جلوگیری می‌نمود و این باعث سوختن بوبین می‌شده است. مشخصات کارخانه‌ای بوبین به شرح زیر است.

$$V = 220 \text{ ولت}$$

$$N = 2790 = \text{تعداد دور}$$

$$O = 0.120\text{mm} = \text{قطر سیم}$$

قاب‌بندی بوبین = پلاستیکی و با ضخامت تقریباً ۱ mm

۲- دور سیم‌پیچ نسبت به توان خواسته شده کم بوده است و تحمل زمان طولانی تحت ولتاژ ۲۲۰ V را نداشته و بعد از مدت کوتاهی می‌سوخت.

ابتدا قاب بوبین را بررسی نموده و پس از بررسی لازم جنس قاب را از کائوچو نسوز با ضخامت تقریبی ۳mm انتخاب نمودیم.

سپس تعداد دور سیم‌پیچ را تغییر دادیم که پس از چند بار آزمایش سعی و خطا بهترین حالت زمان بود که تعداد دور بوبین ۴۶۰۰ بوده است. لذا بوبین از قاب کائوچو نسوز به ضخامت تقریبی ۳mm و تعداد دور ۴۶۰۰ ساخته شد و با نصب آن روی بریکر و آزمایشات متعددی روی آن نتیجه مطلوب بدست آمد.

۳-۱-ج- تغذیه موتور راه‌انداز از کلید از طریق آفتمات تغذیه مدار فرمان بوده است که دلیل کشیدن جریان زیاد به هنگام وصل بریکر سبب اورلود شدن آفتمات و قطع آن می‌شده است و قبل از وصل کامل بریکر مجدداً کلید قطع و امکان وصل مجدد از بین می‌رفته است. جهت اصلاح مورد فوق پس از بررسی و یافتن این اشکال، تصمیم به جداسازی مسیر تغذیه موتور راه‌انداز کلید از طریق مدار فرمان آن شدیم و تغذیه آنرا از منبع دیگری که در سلول بریکر بوده است، تأمین نمودیم و بطور کلی این اشکال بریکر از بین رفت.

۳-۲- اقدامات اصلاحی بر روی کلیدهای قدیمی ABM

۳-۲-۱- اصلاح سیم‌پیچ مقاومت R1

چنانچه در نقشه مدار فرمان بریکر (شکل ۳-۲) نیز کاملاً مشخص است. اگر مقاومت R1 به عللی بسوزد یا مدارش قطع گردد، عملاً بریکر فرمان نخواهد گرفت زیرا رله Pb وصل نخواهد شد، ولیکن چنانچه طبق شکل (۳-۲) مقاومت R2 بسوزد و R1 نیز سالم باشد حالت قطع و وصل بوبین بدلیل اینکه به محض وصل رله Pb کنتاکتهای Pb2 و Pb3 نیز قطع می‌گردند. در نتیجه مدار بوبین جذب Pb نیز قطع و دوباره آزاد می‌گردد و در نتیجه دوباره مدار از طریق مقاومت R1 و کنتاکتهای Pb2 و Pb3 بسته می‌شود و تکرار این عمل آنقدر ادامه می‌یابد تا منجر به سوختن مقاومتها و همچنین بوبین رله Pb و شکسته شدن رله می‌گردد و حتی می‌تواند سبب آتش‌سوزی نیز بشود. (در بریکرهای حساس می‌تواند سبب تریپ واحد نیز شود)

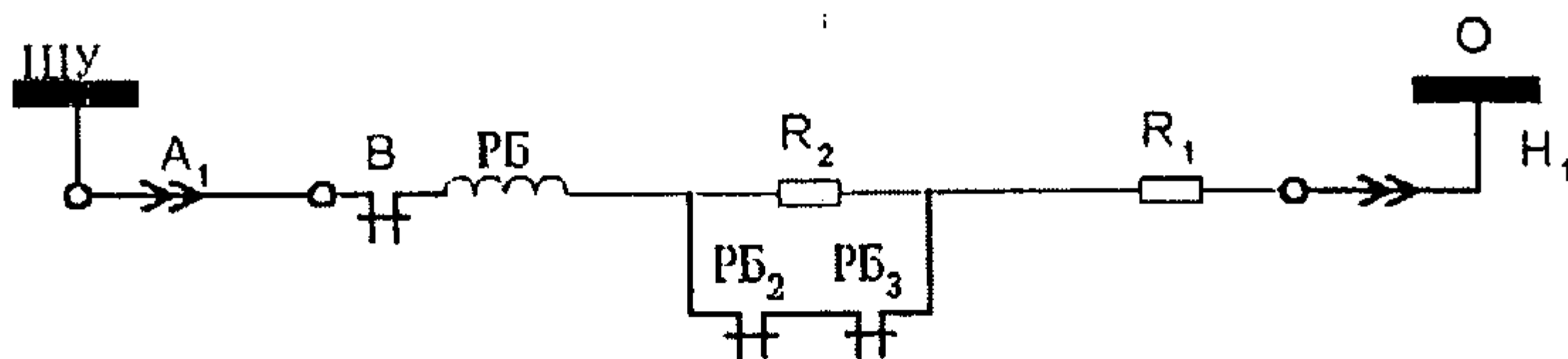
لذا می‌بایستی به شکلی این نقیصه را برطرف می‌نمودیم که براساس نقشه‌های (۳-۲) و (۲-۳) به بررسی احتمال حذف مقاومت‌های R1 و R2 و وضعیت نقشه‌های اجرایی و عملکرد مدار فرمان بریکر در شرایط فوق‌الذکر پرداختیم و مشاهده شد امکان حذف مقاومتها میسر نیست و باید با وجود مقاومت‌های R1 و R2 راه‌حلی پیدا کنیم. بررسی و آنالیز موضوع فوق به شرح زیر می‌باشد.

طبق قانون اهم رابطه زیر بین ولتاژ و جریان در یک مدار برقرار است.

$$(1-2) \quad V = R.I$$

که V ولتاژ و I جریان و R مقاومت مدار است.

در ابتدا (قبل از وصل شدن رله PB) $(2-2) \quad V = R_1.I_1$ $R = R_1$ طبق نقشه $(2-2)$

نقشه $(3-2)$

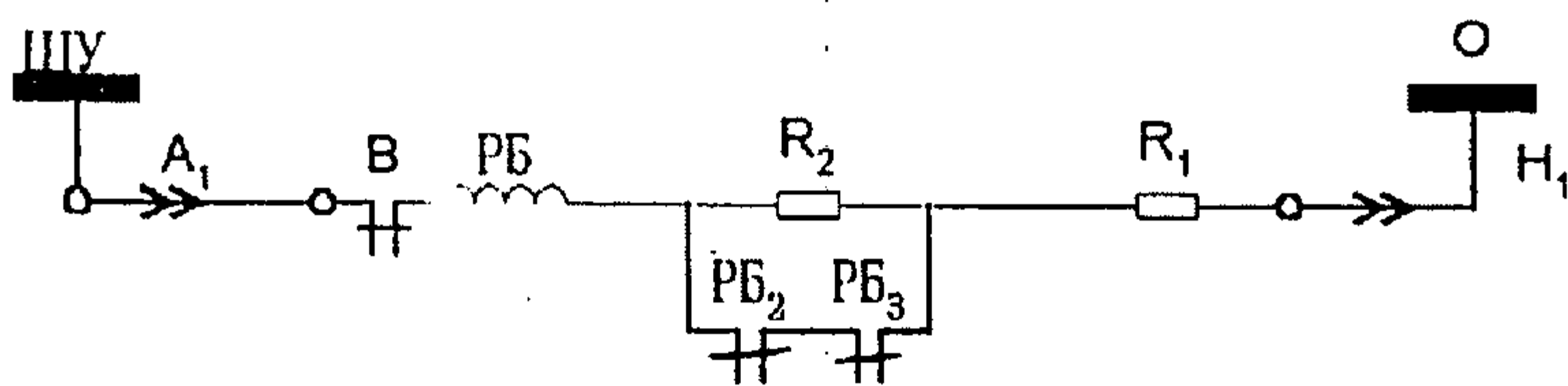
زیر کنتاکتهای PB_3 و PB_2 دارای مقاومت‌های کمتری نسبت به مقاومت $R_2 = 560$ اهم می‌باشند و عملاً در لحظه اول با وصل رله PB مقاومت R_2 حذف می‌باشد و مقاومت R_1 در تمام مدت قطع بریکر آفتمات مدار فرمان وصل می‌شود و زمان فرمان دادن به بریکر تحت تانسینون می‌باشد. بنابراین در زمان طولانی این مقاومت تحت ولتاژ است و احتمال گرم شدن و سوختن آن بسیار زیادتر از R_2 می‌باشد.

بعد از فرمان وصل و قبل از وصل کامل بریکر روابط بصورت زیر می‌شود.

$$(3-2) \quad R = R_1 + R_2$$

$$(4-2) \quad V = (R_1 + R_2).I_2$$

جریان $I_1 > I_2$ است زیرا مقاومت مدار چندین برابر شده است ($R_1 = 82$ اهم و $R_2 = 560$ اهم) لذا احتمال سوختن R_2 در این مدت کوتاه بین فرمان وصل بریکر تا وصل کامل آن بسیار کم است زیرا با وصل رله PB کنتاکتهای بسته PB_3 و PB_2 باز شده و کاملاً مدار رله از طریق مقاومت‌های R_1 و R_2 برقرار می‌شود تا زمانی که لمیت BK قطع و رله PB بی‌برق شود. مدار مورد فوق طبق نقشه $(3-2)$ می‌باشد.

نقشه (۳ - ۳)

بنا به آنالیز و بررسی عملی فوق نتیجه گرفتیم، روی مقاومت R1 اصلاحات لازم را انجام دهیم.

۳-۲-۲- علت سوختن مقاومت R1 و نحوه رفع اشکال

با بررسی بعمل آمده علت سوختن مقاومت R1 به شرح زیر بوده است:

- ۱- سیم مقاومت بکار رفته، مناسب نبوده است و با کشیدن جریان خاصیت خود را از دست داده و تغییر رنگ در آن ایجاد شده است و به حالت سیم سوخته در می‌آمده است در نتیجه در اثر ادامه کار، سیم مذکور سوخته و از بین می‌رفت.
- ۲- انتقال گرما از سیم‌پیچ مقاومت به بیرون از آن بدلیل ایزوله شدن از طریق مواد ماستیکی، روکش آن صورت نمی‌گیرد و در نتیجه حرارت زیادی در داخل مقاومت ایجاد و باعث گرم شدن بیش از حد سیم‌پیچ شده و چون ضعف سیم‌پیچ وجود داشته لذا منجر به سوختن آن می‌شده است.

$$\text{قطر سیم جدید} = 0.20 \text{ mm} \quad \text{قطر سیم قدیم} = 0.17 \text{ mm}$$

$$\text{طول سیم جدید} = 5100 \text{ mm} \quad \text{طول سیم قدیم} = 5100 \text{ mm}$$

برای رفع این مشکل سیم المنت هم طول با سیم اصلی تهیه و مطابق حالت کارخانه‌ای آن را با سیم جدید، سیم‌پیچی کردیم و بجای استفاده از مواد ماستیکی، از نوار نسوز استفاده نموده تا مانع از انتقال حرارت از مقاومت به بیرون نشود، به این ترتیب مشکل حل شده است

و با آزمایشات طولانی مدت و تحت تانسیون قرار دادن مقاومت سوخته نشده و اشکالی بوجود نیامد.

۳-۳- اصلاح مسیر سیمهای مدار داخل بریکر و نوع عایق سیمها

یکی از اشکالات اساسی دیگر در این کلیدها، عایق سیمهای ارتباطی بین کنتاکتها و رله‌های روی بدنه کلیدها است. این سیمها از نظر عایقی، مناسب نیستند و روکش عایق آنها با مقداری حرارت (بین ۸۰-۱۰۰) درجه سانتیگراد از روی سیمها ریزش کرده و موجب از بین رفتن عایق سیمها می‌شوند. از طرف دیگر سیمهای ارتباطی بین سمت راست و چپ کلید، از قسمت جلو کلید، و از زیر محل اتصال فازهای ورودی یک کلید عبور می‌کنند و در هنگام حادثه و از بین رفتن عایق سیمها، ۳ فاز ورودی کلید، از طریق این سیمهای لخت شده، ارتباطی اتصال کوتاه می‌شوند و چون محل مذکور خارج از محدوده حفاظتی کلید می‌باشد، لذا اتصالی به شینه اصلی منتقل شده و خسارت زیادی مجهز به روکش نسوز کردیم، سپس عبور این سیمها را از زیر فازها با مقداری فاصله قرار دادیم. ضمناً علاوه بر تبدیل سیمها به سیم نسوز، آنها را در محل عبور از داخل روکش نسوز نیز عبور دادیم. به این ترتیب در صورت ایجاد حرارت زیاد در زیر فازها، سیمهای ارتباطی صدمه نخواهند دید و امکان اتصال شدن فازهای ورودی از این طریق، تقریباً به صفر می‌رسد.

بخشی از آمار حوادث

- ۱- در کلیدخانه اضطراری واحد ۲ معروف به HC ۳ بریکرهای ۱۰۱۸ و ۲۵ در سال ۱۳۷۵ دچار حادثه شدند و از بین رفتند.
- ۲- در کلیدخانه مازوت چهار عدد کلید در اثر حادثه از بین رفتند (سال ۱۳۶۵)
- ۳- در کلیدخانه کارون کلید ۶۲۶۵ دچار مشکل شد و از بین رفت. (سال ۱۳۷۶)
- ۴- در کلیدخانه استارت بویلر کلید شماره ۸۱۰۲ دچار حادثه شد و سوخت. (۷۶/۱۱/۲۲)
- ۵- در کلیدخانه استارت بویلر کلید شماره ۶۲۶۱ سوخت. (سال ۱۳۷۷)
- ۶- در کلیدخانه مصرف عمومی به HO ۲ بریکر ۱۲۰۸ سوخت. (سال ۱۳۷۷)
- ۷- در کلیدخانه مصرف عمومی به HO ۱ کلیدهای ۱۰۶۶-۸۱۳۲ و ۱۳۰۷ در حادثه‌ای مشابه فوق سوختند. (سال ۱۳۷۷)
- ۸- در کلیدخانه مرکزی بریکر ۱۰۳۶ دچار حادثه شد و سوخت. (۱۳۷۷/۱۲/۱۶)

منابع مورد استفاده:

- ۱- پایان‌نامه فوق دیپلم برادر مصالح‌نصب در خصوص کلیدهای نیروگاه رامین
- ۲- کتاب کلیدهای فشار ضعیف (زیمنس)، ترجمه مهندس محمد ارشاد
- ۳- کاتالوگهای مربوطه به کلیدهای موجود در بایگانی فنی نیروگاه

استانداردهایی که در این جزوه رعایت شده‌اند عبارتند از:

- ۱- GOST استاندارد روسی
- ۲- VDE استاندارد آلمانی